

VOORUITGANGSRAPPORT CIRCULAIRE ECONOMIE 2024

TIJD OM DE CIRCULAIRE TRANSITIE TE VERSNELLEN

Het VBO en zijn leden-sectorfederaties zijn overtuigd van het belang van een robuust economisch model om alle hedendaagse uitdagingen aan te gaan. Kritieke grondstoffen worden bijvoorbeeld alsnog schaarser, maar dankzij een circulair model dat hergebruik en recycling vooropstelt, is het mogelijk om er spaarzaam mee om te gaan. De energiebevoorradingszekerheid wankelt, maar via strategische partnerschappen en industriële symbiose kunnen bedrijven energie besparen. Bovendien kunnen ze zich met een circulair model onderscheiden van concurrenten en extra arbeidskrachten aantrekken. **Kortom: een bedrijf dat circulair onderneemt versterkt zijn energieonafhankelijkheid, materiaalefficiëntie, employer brand en concurrentiekracht.**

Circulaire economie zit dan ook meer dan ooit vervat in de missie van het VBO: 'Creating value for society'. In '[Horizon België 2030 - Toekomstvisie voor een beter België](#)' formuleert het VBO samen met zijn leden-sectorfederaties een duidelijk en gemeenschappelijk doel: tegen 2030 koploper zijn in de circulaire economie. Ook in ons [memorandum](#) voor de verkiezingen van 2024 zetten we circulaire economie hoog op de politieke agenda en stellen we voor om, via bijvoorbeeld economische missies, van onze circulaire expertise een wereldwijd exportproduct te maken.

In 2024 publiceert het VBO voor de tweede keer zijn Vooruitgangsrapport Circulaire Economie. Het [eerste rapport \(2022\)](#) resulteerde in het allereerste **totaalbeeld van de stand van zaken van de circulaire economie in België**. Aan de hand van helder omschreven en complementaire (kwalitatieve en kwantitatieve) indicatoren stelden we een dashboard op, waarmee we de evolutie en vooruitgang in ons land in kaart brachten. We werken daarvoor, ook in dit verslag, samen met circulair expert Möbius. Het dashboard werd waar nodig licht aangepast en er werden nieuwe indicatoren toegevoegd. In het rapport is er uiteraard ook ruimte voor de nodige nuances.

Het rapport bevestigt enkele conclusies uit 2022 en het mag duidelijk zijn: we beschikken in België wel degelijk over circulaire expertise. **Op het vlak van recyclage en circulair materiaalgebruik ('circular material use') behoort België tot de absolute top van de EU.** Ons verbruik van materialen neemt daarentegen nog steeds toe. Er zijn dan ook extra inspanningen nodig om onze materiaalvoetafdruk te verminderen. Voor sommige andere indicatoren is het moeilijker om conclusies te trekken, ofwel omdat we niet beschikken over kwalitatieve recurrente cijfers, ofwel door externe invloeden (bijvoorbeeld van het economisch weefsel).

Er is dus nog werk aan de winkel om van België een echte circulaire hub te maken.

Ook hier geldt: meten is weten. We hopen dat onze oproep tot frequente federale enquêtes gehoord wordt. Het dashboard is immers een dynamisch gegeven dat voor de editie van 2026 continu geoptimaliseerd kan worden in functie van nieuwe evoluties.

Ja, België is goed bezig. Maar we mogen niet op onze lauweren rusten. Er zijn nog veel projecten die gerealiseerd moeten worden om een échte circulaire economie te creëren. Onze boodschap is alvast duidelijk: afwachten is geen optie. Het momentum is er om de circulaire transitie te versnellen. Als grootste werkgeversorganisatie van het land is het onze missie om samen met onze leden-sectorfederaties van circulaire economie de norm te maken en zo als land een voortrekkersrol te spelen inzake circulaire knowhow en circulair innovatievermogen. We moeten die voortrekkersrol in de circulaire economie in Europa claimen door onze kennis, expertise en innovatieprojecten als exportproduct te promoten.

Pieter Timmermans
CEO VBO FEB

Vanessa Biebel
COO & Executive Manager van het
competentiecentrum Sustainability &
Circulaire economie VBO FEB

EDITO: TIJD OM DE CIRCULAIRE TRANSITIE TE VERSNELLEN	2
EXECUTIVE SUMMARY	6
1. INLEIDING	10
2. BESPREKING INDICATOREN	12
2.1 Ambitie 1: De beschikbaarheid van materialen maximaliseren.....	13
2.1.1 Opvolging materiaalverbruik	13
2.1.2 Opvolging inzet hernieuwbare materialen	14
2.1.3 Opvolging efficiëntie inzet beschikbare grondstoffen	15
2.1.4 Indicatoren ambitie 1	16
2.2 Ambitie 2: Koploper zijn in circulair ontwerp en productie	18
2.2.1 Opvolging gecreëerde waarde per eenheid materiaalverbruik of geproduceerd afval	18
2.2.2 Opvolging voedselverlies	19
2.2.3 Indicatoren ambitie 2	20
2.3 Ambitie 3: Koploper zijn in circulaire gebruiksmodellen	21
2.3.1 Opvolging hergebruik in bepaalde productstromen	21
2.3.2 Opvolging tewerkstelling in circulaire economie	21
2.3.3 Indicatoren ambitie 3	22
2.4 Ambitie 4: Koploper zijn in het hoogwaardig terugwinnen van materialen.....	23
2.4.1 Indicatoren ambitie 4	23
2.5 Ambitie 5: Sterk zijn in het gebruiken van enablers voor de circulaire economie.....	24
2.5.1 Opvolging evolutie wetgevend kader	24
2.5.2 Indicatoren ambitie 5	24
3. STAND VAN ZAKEN CIRCULAIRE ECONOMIE IN BELGIË	25
3.1 Ambitie 1: De beschikbaarheid van materialen maximaliseren	27
3.1.1 Materiaalverbruik	27
3.1.2 Efficiëntie inzet beschikbare grondstoffen	28
<i>Case: Out of Use</i>	29

3.2	Ambitie 2: Koploper zijn in circulair ontwerp en productie	30
3.2.1	Gecreëerde waarde per eenheid materiaalverbruik of geproduceerd afval	30
3.2.2	Voedselverlies.....	30
3.2.3	Circulair ontwerp en circulaire productieprocessen.....	30
	<i>Case: Orbix + Vandersanden</i>	32
	<i>Case: JUUNOO</i>	32
3.3	Ambitie 3: Koploper zijn in circulaire gebruiksmodellen	33
3.3.1	Hergebruik van bepaalde productstromen	33
	<i>Case: Snappies</i>	35
3.3.2	Tewerkstelling in circulaire gebruiksmodellen	35
3.4	Ambitie 4: Koploper zijn in het hoogwaardig terugwinnen van materialen.....	38
3.4.1	Recyclage van materialen	38
3.4.2	Hoeveelheid restafval van bedrijven	38
3.4.3	Hoeveelheid afval dat gestort wordt	38
	<i>Case: Unilin</i>	39
	<i>Case: Ecosteryl</i>	39
3.5	Ambitie 5: Sterk zijn in het gebruiken van enablers voor de circulaire economie.....	40
	<i>Case: VO Group</i>	41
	<i>Case: CIRCL</i>	41
3.6	Algemene stand van zaken	42
4.	AANBEVELINGEN VOOR BELEIDSMAKERS	44
4.1	VBO-memorandum met circulaire economie als speerpunt	44
4.1.1	Uitdagingen	44
4.1.2	Oplossingen	45
4.2	Extra aanbeveling: Een enquête over circulaire economie	46

EXECUTIVE SUMMARY

Samen met de leden-sectorfederaties heeft het VBO in 2021 zijn '[Visie Circulaire Economie 2030](#)' gelanceerd. De vooropgestelde doelstelling is ambitieus en duidelijk: tegen 2030 en binnen een Europees kader, de positie van de Belgische industrie als leider in de circulaire economie verwezenlijken en consolideren.

Een van de acties uit de visietekst is de tweejaarlijkse opvolging van de evolutie van de circulaire economie in België, met als doel de vooruitgang van de vijf circulaire ambities uit de visietekst op te volgen. In voorliggend rapport presenteren we voor de tweede keer een totaalbeeld van de staat van de circulaire economie in België, in navolging van het eerste vooruitgangsrapport dat in 2022 werd opgemaakt.

Voor het opmaken van de stand van zaken van de circulaire economie in België volstaat het niet om naar één of slechts enkele indicatoren te kijken. In deze studie is nagegaan in welke mate het dashboard uit het eerste vooruitgangsrapport aangepast of vervolledigd kon worden, rekening houdend met het herziene Europese monitoringsframework rond circulaire economie. Dit met als doel een beter beeld te geven van de circulaire economie voor de Belgische economie. Net zoals in het voorgaande vooruitgangsrapport is de keuze gemaakt om geen indicatoren op te nemen die betrekking hebben op de gerealiseerde milieu-impact.

Hieronder is een overzicht opgenomen van het herziene dashboard, waarbij de aangepaste indicatoren zijn aangeduid met het blauwe sleutelicoontje.

AMBITIE 1: DE BESCHIKBAARHEID VAN MATERIALEN MAXIMALISEREN

I1	Direct Material Input (DMI) (Mton & ton per capita)	DMI beschrijft het totale materiaalverbruik door Belgische bedrijven en huishoudens. Het is de optelsom van materialen die in België ontgonnen worden en de import van materialen en goederen.
I2	Domestic Material Consumption (DMC) (Mton & ton per capita)	De DMC, ook wel de binnenlandse materiaalconsumptie genoemd, geeft weer hoeveel materialen de Belgische economie netto verbruikt. De DMC wordt berekend door de uitvoer van materialen af te trekken van de DMI.
I3	 Raw Material Consumption (RMC) (Mton & ton per capita)	De RMC geeft de totale materiaalvoetafdruk van de Belgische consumptie weer. In tegenstelling tot de DMC houdt de RMC ook rekening met het buitenlandse materiaalverbruik stroomafwaarts in de waardeketen.
I4	 Inzamelingspercentage AEEA (%)	Ingezamelde hoeveelheid afgedankte elektrische en elektronische apparatuur (AEEA) gedeeld door de gemiddelde hoeveelheid elektrische en elektronische apparatuur (EEA) die in de afgelopen drie jaar op de markt is gebracht.
I5	 Recyclagegraad ingezameld AEEA (%)	Gewicht van AEEA dat de recyclagefaciliteit of faciliteit voor het voorbereiden voor hergebruik binnenkomt, na voorbehandeling (o.a. verwijderen van vloeistoffen), gedeeld door het gewicht van alle AEEA die apart is ingezameld.

AMBITIE 2: KOPLOPER ZIJN IN CIRCULAIR ONTWERP EN PRODUCTIE

I6	 Aangepaste materiaalproductiviteit	Ratio tussen het bruto binnenlands product (bbp) en de DMI.
I7	Afvalproductie (exclusief grote minerale afvalstoffen) per bbp- eenheid (kg/duizend euro)	Afvalproductie per bbp-eenheid. De grote minerale afvalstoffen zijn uitgesloten om te vermijden dat trends in de productie van afval kunnen worden overstemd door grote schommelingen in de productie van afval in de sector van de winning en verwerking van mineralen (o.a. bouw- en ontginningssector).
I8	Voedselverlies (Kton)	Eetbare fractie van grondstoffen of producten, van oogst tot en met de fase van consumptie, die bestemd is voor menselijke consumptie, maar die uiteindelijk niet door mensen wordt geconsumeerd.

AMBITIE 3: KOPLOPER ZIJN IN CIRCULAIRE GEBRUIKSMODELLEN

I19	Aandeel herbruikbare verpakkingen binnen bedrijfsmatige verpakkingen (%)	Verhouding herbruikbare verpakkingen binnen bedrijfsmatige verpakkingen.
I10	Hergebruik via hergebruikscentra (kg/capita)	Hoeveelheid goederen die een tweede leven krijgen via hergebruikscentra.
I11	Tewerkstelling in circulaire economie (%)	Tewerkstelling binnen circulaire economie, op basis van de methodologie van Circle Economy.

AMBITIE 4: KOPLOPER ZIJN IN HET HOOGWAARDIG TERUGWINNEN VAN MATERIALEN

I12	Circular material use rate (CMUR) (%)	Ratio tussen het circulair materiaalgebruik en het totaal materiaalgebruik.
I13	Recyclagegraad afval, exclusief grote minerale afvalstromen (%)	Ratio tussen de hoeveelheid gerecycleerd afval en de totale hoeveelheid behandeld afval.
I14	Hoeveelheid restafval ingezameld bij bedrijven (Kton)	Hoeveelheid niet-selectief ingezameld afval bij bedrijven.
I15	Hoeveelheid afval dat gestort wordt (Kton)	Hoeveelheid afval van economische activiteiten en huishoudens dat gestort wordt.

AMBITIE 5: STERK ZIJN IN HET GEBRUIKEN VAN ENABLERS VOOR DE CIRCULAIRE ECONOMIE

I16	Green Public Procurement (GPP) (%)	Indicator is in ontwikkeling door Eurostat.
------------	---	---

We zijn er ons van bewust dat ook dit dashboard, dat opnieuw enkel gebruikt maakt van bestaande indicatoren, nog steeds onvoldoende is om alle aspecten van circulaire economie mee te nemen. Er dient nog heel wat onderzoek te gebeuren rond indicatoren. Door de tweejaarlijkse opvolging van de evolutie van de circulaire economie in België hopen we wel om bepaalde tendensen en evoluties te kunnen identificeren. Bij de uitvoering van deze studie stelden we opnieuw vast dat heel wat informatie slechts fragmentarisch beschikbaar is, onder andere door het ontbreken van een recurrente

bevraging met vaste frequentie en met een consistente set aan vragen op Belgisch niveau.

Zoals ook vastgesteld in voorgaand vooruitgangsrapport, behoort België tot de Europese top op vlak van recyclage en het inzetten van secundaire materialen om aan de materiaalnoden van de economie te voldoen. De toegevoegde waarde (uitgedrukt als bruto binnenlands product) die we realiseren per eenheid verbruikte materialen of geproduceerd afval ligt wel lager dan het Europese gemiddelde. De materiaalproductiviteit (bbp/kg materiaal)

evolueert weliswaar positief, toch lijkt dit vooral gelinkt aan prijsstijgingen en niet aan een meer efficiënte inzet van materialen. Een aandachtspunt is dat dergelijke ratio's in belangrijke mate worden bepaald door het economisch weefsel van een land.

Per capita uitgedrukt bleef de binnenlandse materiaalconsumptie eerder stabiel in de periode 2016-2022. Wanneer we ook rekening houden met de materialen die in het buitenland verbruikt worden om aan onze binnenlandse materiaalconsumptie te voldoen, is er wel een duidelijke stijging van onze totale materiaalvoetafdruk over dezelfde periode.

Op basis van de beschikbare data zijn geen trends geïdentificeerd die op macroschaal wijzen op een evolutie van de Belgische economie naar een meer circulaire economie. Hierbij moet wel opgemerkt worden dat macro-indicatoren beïnvloed worden door talrijke factoren die het effect van één enkele maatregel of beleidsinitiatief te boven gaan. Dit betekent vanzelfsprekend niet dat circulaire economie niet omarmd wordt door veel Belgische ondernemingen, eerder dat het lineaire stramien vandaag nog steeds dominant is.

Tot slot reflecteren we over de circulaire ambities van het VBO en zijn leden-sectorfederaties. Om de koploperspositie in de circulaire economie te realiseren en consolideren tegen 2030 is een sterk ondersteunend beleidskader cruciaal. We hopen dan ook dat de regeringen na de samenvallende verkiezingen van juni 2024, van de realisatie van een competitieve circulaire economie een prioriteit maken. In ons [memorandum](#) geven we alvast enkele concrete aanbevelingen.

1.

INLEIDING

De Belgische economie kenmerkt zich door het maken van veel eindproducten met een hoge toegevoegde waarde. België is een zeer open economie: ze exporteert en importeert veel. Bovendien gebruikt onze Belgische industrie intensief materialen. Door het beschermen van de (beschikbaarheid aan) grondstoffen waarop onze economie is gestoeld, kunnen we onze toekomst veiligstellen. Circulaire economie maakt de ontwikkeling mogelijk van een veerkrachtige economie die op lange termijn kan blijven functioneren en aan de behoeften voldoen.

Onder impuls van het VBO en in nauw overleg met de leden-sectorfederaties is in 2021 de Visie Circulaire Economie 2030 gepubliceerd die de gezamenlijke duurzame ambities van de Belgische industrie richting circulaire economie beschrijft. De tekst beschrijft een gedeelde terminologie, visie, ambities en acties, noodzakelijk voor de verwezenlijking van de visie.

Onze ambitie voor 2030 is om binnen een Europees kader, de positie van de Belgische industrie als leider in de circulaire economie te verwezenlijken en te consolideren.

Vanessa Biebel - COO VBO FEB

Een van de acties uit de visietekst is de tweejaarlijkse opvolging van de evolutie van de circulaire economie in België. In 2022 is in dit kader een eerste vooruitgangsrapport gepubliceerd, dat als een nulmeting kan worden beschouwd. Voorliggend tweede vooruitgangsrapport omvat een evaluatie van het monitoringskader uit 2022, rekening houdend met recent onderzoek, alsook een update van het cijfermateriaal, om de progressie inzake de circulaire economie in België verder op te volgen.

AANPAK VOORUITGANGSRAPPORT 2024

Voorliggend rapport bouwt verder op het eerste vooruitgangsrapport dat in 2022 is gepubliceerd. Het vertrekpunt is hierbij de definitie van circulaire economie zoals opgenomen in de visietekst van het VBO:

In een circulaire economie worden de economische en maatschappelijke waarde van producten, materialen en hulpbronnen in de maatschappij zo lang mogelijk, op een zo hoog mogelijk niveau en op duurzame wijze behouden.

- Dat betekent het slim ontwerpen van producten en diensten om zo het efficiënt en langdurig gebruik van materialen in productie en consumptie te verhogen.
- Afvalstromen worden gebruikt voor de productie van materialen en energiedragers zodat de inzet van primaire grondstoffen (materialen en energie) kan worden vermeden. Zo wordt de milieu-impact beperkt, de afvalproductie gereduceerd, en door ecodesign van nieuwe producten het risico op blootstelling aan de meest gevaarlijke stoffen in alle fases van de levenscyclus verder beperkt.
- Tevens worden nieuwe verdienmodellen ontwikkeld en nieuwe waardeketens georganiseerd.

In het eerste vooruitgangsrapport is een dashboard ontwikkeld op basis van bestaande indicatoren, dat toelaat om een beeld te vormen van de stand van zaken van de circulaire economie in het Belgische bedrijfsleven, met de 5 ambities van de visietekst als kader. Voor elke ambitie zijn indicatoren gezocht die deze mee kunnen onderbouwen.

Figuur 1: Vijf circulaire ambities
(bron: VBO, Visie Circulaire Economie 2030)

In 2022 is in eerste instantie vertrokken vanuit het Europese monitoringsframework dat in 2018 door de Europese Commissie is aangenomen voor het opvolgen van circulaire economie. Dit framework is uitgebreid en verfijnd met andere kwantitatieve en kwalitatieve indicatoren om de focus te aligneren met de vijf circulaire ambities, waarbij een grotere nadruk ligt op o.a. slim

ontwerp en productie en een verlenging van de levensduur van producten. Er is beslist om geen milieugerelateerde indicatoren op te nemen.

In mei 2023 is door de Europese Commissie een aangepast monitoringskader voor circulaire economie gepubliceerd. In voorliggend rapport is nagegaan in welke mate het dashboard uit 2022 aangepast of vervolledigd kan worden, rekening houdend met dit aangepaste kader, met als doel een beter beeld te geven van de circulaire economie voor de Belgische economie. Daarnaast is elke indicator opnieuw kritisch tegen het licht gehouden en zijn lacunes die in 2022 zijn geïdentificeerd opnieuw onderzocht. Hierbij is rekening gehouden met recente literatuur, nieuwe data en inzichten die verzameld werden tijdens interviews met federaties, overheidsinstanties en experts. De evaluatie van het dashboard is beschreven onder hoofdstuk 2. De stand van zaken zelf, op basis van het herziene dashboard, is opgenomen onder hoofdstuk 3.

Tot slot is in hoofdstuk 4 een memorandumtekst van het VBO opgenomen die ingaat op de noodzakelijke beleidsomkadering die vereist is om de Belgische economie te laten evolueren naar een circulair model.

2.

In dit hoofdstuk is per ambitie de evaluatie van het eerste dashboard uit het vooruitgangsrapport 2022 opgenomen. Het geeft een gedetailleerde beschrijving van eventuele aanpassingen aan de bestaande indicatoren en van de nieuwe bijkomende indicatoren. Net zoals in het voorgaande vooruitgangsrapport is de keuze gemaakt om geen indicatoren op te nemen die betrekking hebben op de gerealiseerde milieu-impact.

BESPREKING INDICATOREN

De 5 circulaire ambities uit de visietekst van het VBO vormen het kader voor de opvolging van de stand van zaken van de circulaire economie in België. Het dashboard uit 2022 is in dit rapport opnieuw tegen het licht gehouden, rekening houdend met recente literatuur en nieuwe data.

In onderstaande tabel is de update van de kwantitatieve indicatoren opgenomen die geselecteerd zijn om, per ambitie, een stand van zaken te kunnen opmaken van de circulaire economie in België. **Indicatoren die zijn aangepast tegenover het dashboard van 2022 zijn aangegeven met het blauwe sleutelicoontje.**

AMBITIE 1: DE BESCHIKBAARHEID VAN MATERIALEN MAXIMALISEREN	
I1	Direct Material Input (DMI) (Mton & ton per capita)
I2	Domestic Material Consumption (DMC) (Mton & ton per capita)
I3	 Raw Material Consumption (RMC) (Mton & ton per capita)
I4	 Inzamelingspercentage AEEA (%)
I5	 Recyclagegraad ingezameld AEEA (%)

AMBITIE 2: KOPLOPER ZIJN IN CIRCULAIR ONTWERP EN PRODUCTIE	
I6	 Aangepaste materiaalproductiviteit
I7	Afvalproductie (exclusief grote minerale afvalstoffen) per bbp-eenheid (kg/duizend euro)
I8	Voedselverlies (Kton)

AMBITIE 3: KOPLOPER ZIJN IN CIRCULAIRE GEBRUIKSMODELLEN	
I9	Aandeel herbruikbare verpakkingen binnen bedrijfsmatige verpakkingen (%)
I10	Hergebruik via hergebruikscentra (kg/capita)
I11	Tewerkstelling in circulaire economie (%)

AMBITIE 4: KOPLOPER ZIJN IN HET HOOGWAARDIG TERUGWINNEN VAN MATERIALEN	
I12	Circular aterial use rate (CMUR) (%)
I13	Recyclagegraad afval, exclusief grote minerale afvalstromen (%)
I14	Hoeveelheid restafval ingezameld bij bedrijven (Kton)
I15	Hoeveelheid afval dat gestort wordt (Kton)

AMBITIE 5: STERK ZIJN IN HET GEBRUIKEN VAN ENABLERS VOOR DE CIRCULAIRE ECONOMIE	
I16	Green Public Procurement (GPP) (%)

Figuur 2: Overzicht indicatoren opgenomen in het herziene dashboard

AMBITIE

1

2.1 AMBITIE 1: DE BESCHIKBAARHEID VAN MATERIALEN MAXIMALISEREN

Door de geglobaliseerde waardeketen van verschillende materialen en de beperkte beschikbaarheid van bepaalde essentiële grondstoffen in België/Europa is **bevoorradingzekerheid** een **essentiële en globale uitdaging**. Het is van vitaal belang dat we **zorgzaam omspringen met zowel de primaire als de secundaire materialen en het gebruik ervan optimaal kunnen vormgeven doorheen de waardeketen**.

Deze ambitie focust op het maximaliseren van de beschikbaarheid van materialen, onder meer via het inzetten van materialen van hernieuwbare oorsprong en duurzame winning van primaire materialen. Daarnaast moeten de noodzakelijke materialen ook op een economisch rendabele manier beschikbaar en technisch inzetbaar zijn.

Hoewel de inzet van primaire en secundaire materialen sterk gekoppeld is, is de terugwinning van secundaire materialen opgenomen onder de vierde ambitie 'koploper zijn in het hoogwaardig terugwinnen van materialen' (zie 2.4).

De **indicatoren gelinkt aan deze ambitie** zijn opgedeeld in 3 groepen, nl. (1) **Opvolging materiaalverbruik**, (2) **Opvolging inzet hernieuwbare materialen** en (3) **Opvolging efficiëntie inzet beschikbare grondstoffen**. De indicatoren worden verder per groep geëvalueerd.

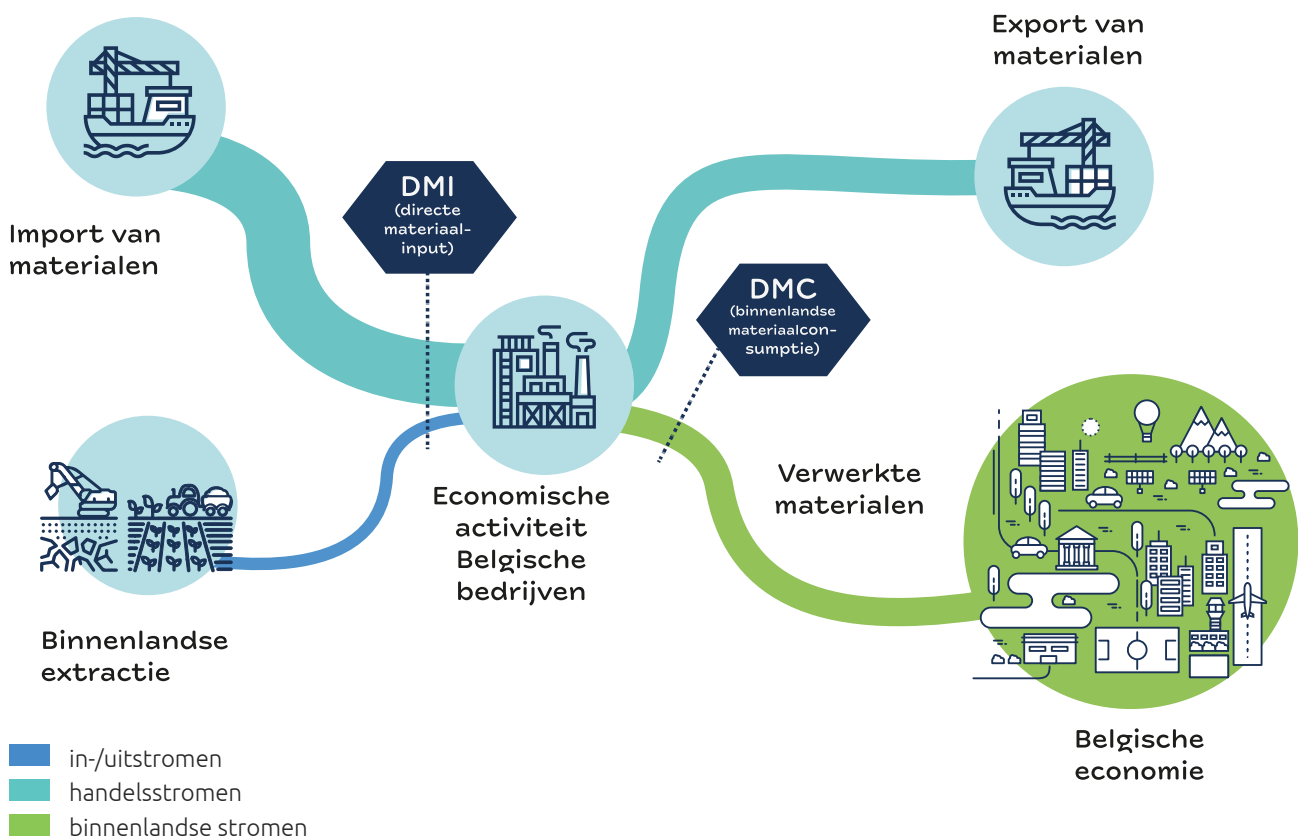
2.1.1 OPVOLGING MATERIAALVERBRUIK

Het doel van deze groep is om aan de hand van indicatoren de materiaalbehoefte van het economisch systeem te beschrijven. In het dashboard van 2022 zijn hiervoor de indicatoren Direct Material Input (DMI) en Domestic Material Consumption (DMC) weerhouden. Beiden zijn veelgebruikte indicatoren in (inter)nationale studies voor de opvolging van materiaalverbruik:

- De **DMI** kijkt naar het totale materiaalverbruik door Belgische bedrijven en huishoudens, ook wel de **directe materiaalinput** genoemd. Het is de optelsom van materialen die in België ontgonnen worden en de import van materialen en goederen.
- De **DMC**, ook wel de **binnenlandse materiaalconsumptie** genoemd, geeft weer hoeveel materialen de Belgische economie netto verbruikt. De DMC wordt berekend door de uitvoer van materialen af te trekken van de DMI, zoals aangegeven op figuur 3.

Zoals beschreven in het vooruitgangsrapport 2022 houden de DMC en DMI geen rekening met het verbruik van grondstoffen en materialen in de rest van de productieketen, waardoor ze niet robuust zijn tegen outsourcing. Een land dat relatief veel eindproducten importeert zal dus naar verwachting een kleinere DMI en DMC hebben

Figuur 3: Illustratie DMC en DMI
(bron: gebaseerd op Vlaams Steunpunt Circulaire Economie)

dan een land dat veel ruwe grondstoffen verwerkt tot producten, wat vanzelfsprekend losstaat van de mate waarin een economie circulair is.

De **Raw Material Consumption (RMC)** is een tegenhanger van de DMC waarbij wel rekening wordt gehouden met het stroomopwaartse deel van de waardeketen dat in het buitenland plaatsvindt. Bij opmaak van het rapport in 2022 was de RMC voor het laatst bepaald voor België in 2018. Ondertussen zijn ook resultaten voor 2020 en 2022 beschikbaar, wat de relevantie voor de opvolging significant vergroot. Omdat deze indicator bijkomende inzichten toelaat inzake het materiaalverbruik van de Belgische economie is daarom beslist om deze toe te voegen aan het dashboard.

De RMC wordt uitgedrukt in Mton 'raw material equivalents', in tegenstelling tot de DMC die in Mton wordt uitgedrukt. De DMI kan zowel in ton als in ton/capita worden uitgedrukt.

2.1.2 OPVOLGING INZET HERNIEUWBARE MATERIALEN

Ambitie 1 verwijst, naast een efficiënt gebruik van beschikbare grondstoffen, ook naar de **beschikbaarheid van voldoende (hernieuwbare) biomassa**. Dat kan door de productie te maximaliseren (op duurzame wijze) en het volume biomassa of het biomassa-afval daar toe te passen waar het de grootste bijdrage kan leveren binnen de Belgische economie.

Voor de opvolging van de inzet aan hernieuwbare materialen is in 2022 gekeken naar het aandeel biomassa in het binnenlands materiaalverbruik (DMC, zie 2.1.1). Omdat de inzet van biomassa niet a priori duurzamer is puur omdat ze fossiele grondstoffen vervangt en omdat deze indicator niet toelaat om te bepalen of het gaat over biomassa die op duurzame wijze is geproduceerd, is beslist om deze indicator niet langer te weerhouden.

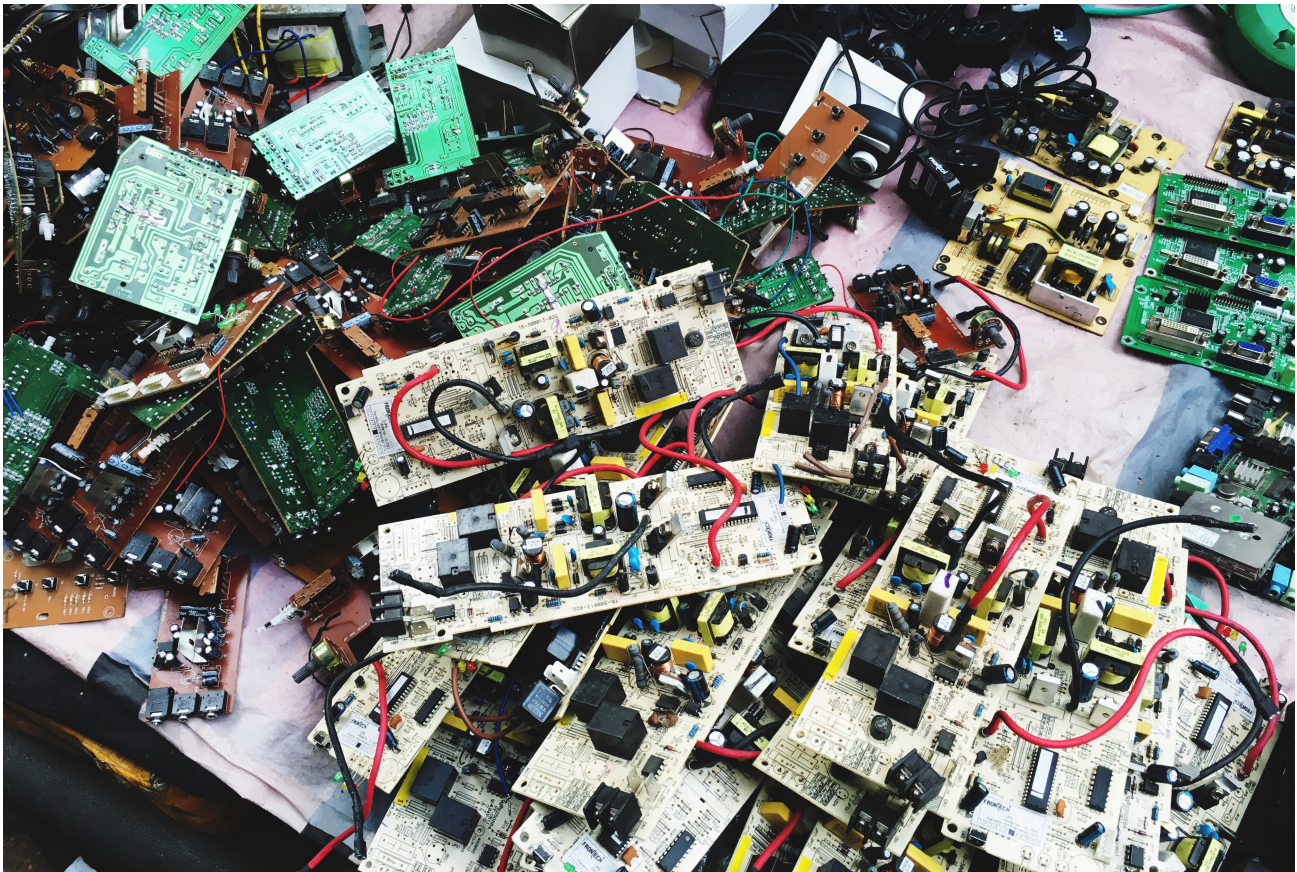
2.1.3 OPVOLGING EFFICIËNTIE INZET BESCHIKBARE GRONDSTOFFEN

Een derde groep van indicatoren kijkt naar de **inzet van de beschikbare grondstoffen**. Er bestaan op dit ogenblik geen indicatoren die eenduidig toelaten om voor de Belgische economie als geheel op te volgen hoe efficiënt er wordt omgegaan met de beschikbare grondstoffen. In 2022 zijn twee indicatoren geselecteerd die toelaten om een eerste indicatie te geven:

- De **recyclagegraad van afgedankte elektrische en elektronische apparatuur (AEEA)**, gelet op het relatief hoge gehalte aan grondstoffen in AEEA die van belang zijn voor de Belgische economie;
- De **mate waarin we onze eigen primaire delfstoffen** voorbehouden voor toepassingen waarvoor er **geen (secundaire) alternatieve grondstoffen** beschikbaar zijn.

In het eerste Europese monitoringsframework voor circulaire economie was reeds een indicator opgenomen gelinkt aan de recyclagegraad van AEEA. Deze indicator keek naar de hoeveelheid AEEA die gerecycleerd werd, uitgedrukt tegenover de gemiddelde hoeveelheid elektrische en elektronische apparatuur (EEA) die in de drie voorgaande jaren op de markt was gekomen¹. In het herziene Europese framework wordt de recyclagegraad uitgedrukt tegenover de hoeveelheid AEEA dat werd ingezameld. Hierbij wordt dus geen rekening gehouden met de mate waarin een land erin slaagt om veel of weinig AEEA in te zamelen, er wordt immers enkel gekeken naar de verwerking van wat werd ingezameld. Omdat beide zaken belangrijk zijn, is beslist om naast de herziene indicator van het Europese monitoringsframework ook een bijkomende indicator toe te voegen die kijkt naar het inzamelingspercentage van AEEA. Een kanttekening hierbij is dat door de recente massieve uitrol van fotovoltaïsche panelen, waarvan het aantal in de eindelevensfase nog relatief klein is, het totale inzamelingspercentage zonder zonnepanelen is meegenomen.

1 Hier wordt ook naar verwezen als Put on Market of POM.

Naast een optimale recuperatie en het inzetten van secundaire grondstoffen, is ook een duurzame winning van primaire materialen in België belangrijk. Zo zijn zand, grind, porfier, dolomiet, leem, klei en kalk belangrijke delfstoffen in België. Het Vlaams Planbureau Omgeving (VPO) volgt de evolutie van de delfstoffen op voor Vlaanderen, onder meer via een periodieke bevraging van producenten, handelaars en verbruikers van minerale grondstoffen. De laatste stand van zaken is van 2018 en de update van de cijfers wordt tegen begin 2025 verwacht. De

beschikbare cijfers laten echter niet toe om de situatie op Belgisch niveau te bekijken. Om bovenstaande redenen kan, net als in 2022, geen concrete indicator geformuleerd worden voor de duurzame winning van primaire materialen in België. Binnen 2 jaar zal geëvalueerd worden, op basis van de informatie die op dat ogenblik beschikbaar is, of de formulering van een eenduidige indicator mogelijk is. In afwachting is geen indicator opgenomen.

2.1.4 INDICATOREN AMBITIE 1

Op basis van de argumenten die hierboven zijn beschreven zijn volgende indicatoren weerhouden voor het opvolgen van ambitie 1, die gericht is op het maximaliseren van de beschikbaarheid van materialen.

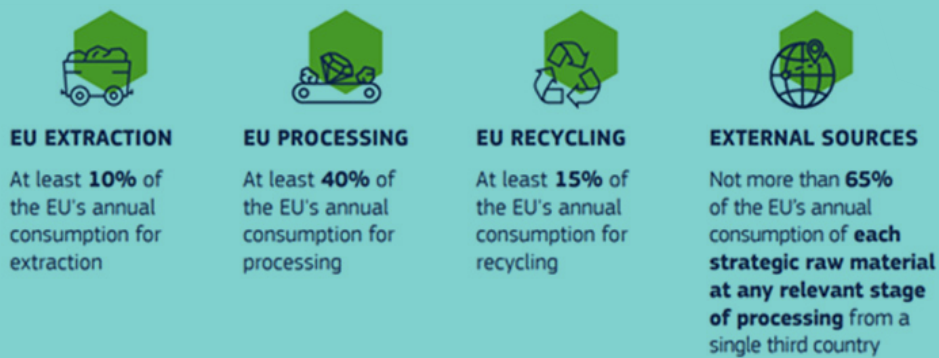
NR.	INDICATOR	GROEP	EENHEID	BESCHIKBARE DATA
I1	Direct Material Input (DMI)	Opvolging materiaalverbruik	Mton en ton/capita	Data jaarlijks gepubliceerd via Eurostat. Recentste data van 2022.
I2	Domestic Material Consumption (DMC)		Mton en ton/capita	Data jaarlijks gepubliceerd via Eurostat. Recentste data van 2022.
I3	Raw Material Consumption (RMC)		Mton en ton/capita	Data jaarlijks gepubliceerd via Eurostat. Recentste data van 2022.
I4	Inzamelingspercentage afgedankte elektrische en elektronische apparatuur (AEEA)	Opvolging efficiëntie inzet beschikbare grondstoffen	%	Data jaarlijks gepubliceerd via Eurostat. Recentste data van 2022.
I5	Recyclagegraad ingezameld afgedankte elektrische en elektronische apparatuur (AEEA)		%	Data jaarlijks gepubliceerd via Eurostat. Recentste data van 2021.

KRITIEKE GRONDSTOFFEN

Op 7 december 2023 keurde het Europees Parlement het voorstel van de Europese Commissie met betrekking tot kritieke grondstoffen (de zogenaamde [EU Critical Raw Materials Act](#)) goed, dat als doel heeft om

de veilige en duurzame aanvoer van kritieke grondstoffen voor de Europese Unie te garanderen. Dit moet Europa toelaten om de doelstellingen inzake klimaat en digitalisering tegen 2030 te realiseren.

Figuur 4: Objectieven Critical Raw Materials Act tegen 2030 (bron: Europese Commissie)

In België lopen verschillende initiatieven die hierbij aansluiten:

- Binnen het Federaal Instituut voor Duurzame Ontwikkeling (FIDO) is in 2023 een **Kenniscel voor een Rechtvaardige Grondstoffenresiliënte Samenleving** opgericht. Het doel van deze kenniscel is om de Belgische samenleving via analyse, evaluatie en advies:
 - Onafhankelijk te maken van de beschikbaarheid van primaire grondstoffen voor de producten die zij produceert en consumeert;
 - Voor te bereiden op grondstoffentekorten door de negatieve economische, sociale en ecologische gevolgen van dit grondstoffentekort te beperken;
 - Te vrijwaren van negatieve binnenlandse en wereldwijde sociale en ecologische gevolgen van het huidige en voorzienbare grondstoffengebruik door de Belgische productie en consumptie te beperken tot een minimum.

- Belspo, de administratie belast met het Federaal Wetenschapsbeleid, heeft eind 2022 het **project 'Circular Material flows in Belgium (CAMBIUM)'** gelanceerd. Het hoofddoel van dit project is het ontwikkelen van een framework dat materiaalstromen kan opvolgen en de kritieke grondstoffen kan identificeren voor de Belgische economie. Er is ook voorzien om indicatoren te ontwikkelen om in te spelen op lacunes die op dit ogenblik nog bestaan. Het project loopt tot eind 2025.

Men verwacht dat er binnen 2 jaar bijkomende informatie beschikbaar zal zijn, o.a. uit de twee bovenstaande initiatieven, die zal toelaten om een indicator rond kritieke grondstoffen te formuleren bij de herneming van het vooruitgangsrapport in 2026.

AMBITIE

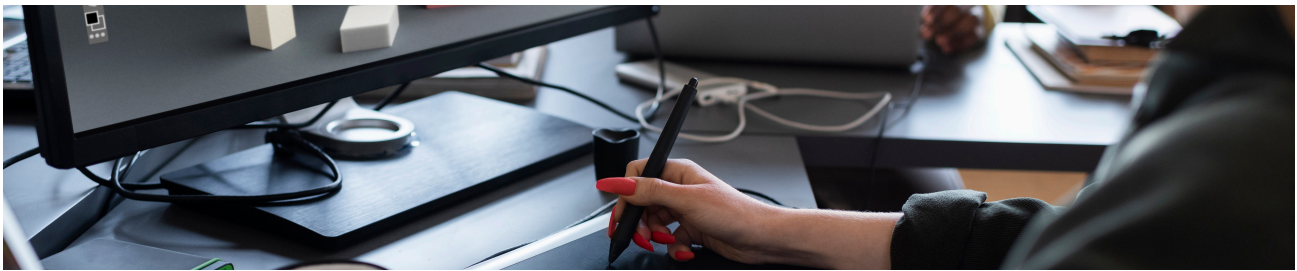
2

2.2 AMBITIE 2: KOPLOPER ZIJN IN CIRCULAIR ONTWERP EN PRODUCTIE

De **milieu-impact van producten** wordt in grote mate bepaald tijdens de **ontwerpfase**. Het is belangrijk dat minder waarde verloren gaat doorheen de waardeketen dankzij **ontwerpen en productiemethodes die toelaten om maximaal waarde te behouden of te herwinnen door bijvoorbeeld reparatie, hergebruik of hoogwaardige recyclage**. Een belangrijke uitdaging daarbij is een aanpak over de waardeketens heen.

Op het vlak van voedingsmiddelen is er specifieke aandacht voor het vermijden van voedselafval.

De indicatoren gelinkt aan ambitie 2 zijn opgedeeld in 2 groepen, nl. (1) **Opvolging gecreëerde waarde per materiaalverbruik of geproduceerd afval** en (2) **Opvolging voedselverlies**. De indicatoren worden verder per groep geëvalueerd.

2.2.1 OPVOLGING GECREËERDE WAARDE PER EENHEID MATERIAALVERBRUIK OF GEPRODUCEERD AFVAL

Het doel van deze groep aan indicatoren is de **economische waarde op te volgen die wordt gecreëerd in verhouding tot het materiaalverbruik of de hoeveelheid afval**. In een circulaire economie wordt immers meer waarde gecreëerd per eenheid materiaal of afval, door bijvoorbeeld reparatie, hergebruik of hoogwaardige recyclage.

In 2022 zijn in dit kader twee indicatoren geselecteerd. Beide zijn veel gebruikte indicatoren in (inter)nationale studies:

- De **materiaalproductiviteit** (resource productivity) die het binnenlands product (bbp) uitdrukt ten opzichte van de DMC (zie 2.1.1);
- De **afvalproductie** (exclusief grote minerale afvalstromen) per bbp-eenheid.

Zoals in 2022 aangegeven, is het belangrijk om bij de **interpretatie** van de materiaalproductiviteit mee te nemen dat:

- De DMC **geen rekening houdt met grondstoffen die in het buitenland worden verbruikt** om geïmporteerde goederen te vervaardigen;
- De DMC **geen rekening houdt met de materialen die verbruikt worden voor de export**, terwijl de export wel meegenomen is in het bbp.

Hierdoor zal de materiaalproductiviteit toenemen bij zowel een verschuiving naar minder materiaalintensieve sectoren als bij een verhoudingsgewijze toename van de export.

Een belangrijke reden dat de **materiaalproductiviteit op Europees niveau wordt berekend** aan de hand van de DMC is omdat dit dubbeltellingen tussen landen vermijdt. In het kader van voorliggende studie, waarbij we focussen op de **Belgische economie**,

is dit aspect minder relevant. Om deze reden is beslist om materiaalproductiviteit te berekenen **aan de hand van de DMI** (zie 2.1.1), zodat ook rekening wordt gehouden met het materiaalverbruik voor de export. Om het onderscheid te maken met de indicator uit het vooruitgangrapport 2022 en de indicator die op Europees niveau wordt opgevolgd, zal gesproken worden over de **'aangepaste materiaalproductiviteit'**.

Een bijkomend aandachtspunt is dat, zowel voor de aangepaste materiaalproductiviteit als de afvalproductie per bbp-eenheid, een toename niet eenduidig kan gekoppeld worden aan een eventuele toename van meer duurzame ontwerpbenaderingen, een toegenomen hergebruik en reparatie, enz. Zo wordt het resultaat van beide indicatoren ook **beïnvloed door (evoluties in) de grootte en productiviteit van een economie, inwonersaantal, consumptiepatronen, klimaat, de samenstelling (type activiteiten) van een economie, de beschikbaarheid van grondstoffen of alternatieve grondstoffen en de beschikbare technologieën.**

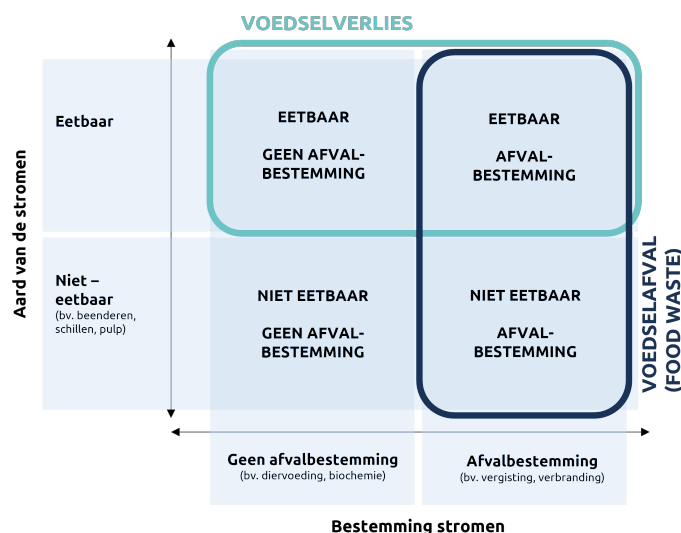
2.2.2 OPVOLGING VOEDSELVERLIES

In overeenstemming met de Europese kaderrichtlijn afval hebben de EU-lidstaten de hoeveelheden **voedselafval (food waste)** voor 2020 gerapporteerd. Deze resultaten zijn eind 2022 door Eurostat gepubliceerd. Het doel van deze rapportage is het monitoren van de uitvoering van de maatregelen ter

voorkoming van voedselafval door het voedselafval in kaart te brengen in de verschillende stadia van de waardeketen.

De **Europese definitie** voor voedselafval kijkt naar **alle levensmiddelen die afval zijn geworden**. Hierbij wordt **geen onderscheid gemaakt tussen eetbare en oneetbare fracties** (bv. beenderen, schillen...). Ook niet-eetbare fracties worden dus meegeteld bij voedselafval. Levensmiddelen die naar diervoeding en biogebaseerde materialen gaan worden in dit kader niet meegenomen. Alle fracties van levensmiddelen die finaal gecomposteerd, vergist of verbrand worden wel.

Ook al rapporteert België aan Eurostat volgens de Europese definitie, toch kijken we in dit rapport vooral naar het **'voedselverlies'** zoals dat door Fevia, de federatie van de Belgische voedingsindustrie, en Vlaanderen wordt gerapporteerd. Voedselverlies verwijst hierbij naar de eetbare fractie van grondstoffen of producten, van oogst tot en met de fase van consumptie, die bestemd is voor menselijke consumptie, maar die uiteindelijk niet door mensen wordt geconsumeerd. Levensmiddelen die verloren gaan voor menselijke consumptie, maar finaal in dierenvoeding terechtkomen, worden dus meegeteld als voedselverlies, maar niet als voedselafval. Omgekeerd worden niet-eetbare fracties die bijvoorbeeld vergist worden wel meegerekend als voedselafval, maar niet als voedselverlies. Onderstaand schema tracht het onderscheid tussen beide begrippen te verduidelijken.

Figuur 5: Onderscheid tussen voedselverlies en voedselafval (bron: op basis van schema Fevia)

In het kader van dit rapport kiezen we voor de **absolute hoeveelheid voedselverlies** als indicator. We kiezen in deze context dus niet de cijfers van voedselafval zoals beschikbaar in Eurostat en dat omwille van verschillende redenen. Enerzijds worden bij voedselafval ook niet-eetbare stromen meegerekend. Anderzijds dienen de cijfers in Eurostat met heel veel omzichtigheid benaderd te worden. De verschillende Europese lidstaten hebben voor het jaar 2020 voor de allereerste keer het voedselafval berekend, waarbij ze vanuit verschillende databronnen konden vertrekken. Eurostat geeft aan dat verschillende landen voor deze eerste dataverzameling schattingen gebruikten en dat de definities niet altijd consistent zijn. Voor België is ondertussen gebleken dat er te veel stromen meegeteld werden in het voedselafval, waardoor de cijfers nog zullen moeten bijgesteld worden. Daarnaast lijken netto-exporterende landen met lagere inwonersaantallen (zoals België) ook relatief hogere hoeveelheden

voedselafval te vertonen. Dit alles maakt dat de cijfers dus met veel omzichtigheid moeten benaderd worden en dat een vergelijking tussen verschillende lidstaten al snel tot verkeerde conclusies kan leiden.

Bij opmaak van voorliggend rapport zijn de cijfers rond voedselverlies hoofdzakelijk beschikbaar voor het Vlaamse niveau. Voor bepaalde schakels in de voedselketen zijn er ook cijfers voorhanden voor het Belgische niveau, al dan niet op basis van extrapolatie van Vlaamse cijfers. Ondanks het gebrek aan een volledig cijfermatig beeld, dat ons ervan weerhoudt om een absoluut cijfer voor voedselverlies in België op te nemen in het dashboard, beschouwen we voedselverlies toch als meest relevante indicator.

2.2.3 INDICATOREN AMBITIE 2

Op basis van de argumenten die hierboven zijn beschreven zijn volgende indicatoren weerhouden voor het opvolgen van deze ambitie. Een aandachtspunt hierbij is dat deze indicatoren niet toelaten om te bepalen in welke mate circulair ontwerp en circulaire productieprocessen ingang vinden in de Belgische economie. Op dit ogenblik is het enkel mogelijk om via enquêtes en interviews bij bedrijven een zicht te krijgen op de mate waarin ze hierop inzetten.

NR.	INDICATOR	GROEP	EENHEID	BESCHIKBARE DATA VOEDSELVERLIES
I6	Aangepaste materiaalproductiviteit	Opvolging gecreëerde waarde per eenheid materiaalverbruik of geproduceerd afval	€/kg	Eigen berekening op basis van Eurostat-data. Recentste data van 2020.
I7	Afvalproductie (exclusief grote minerale afvalstoffen) per bbp- eenheid		kg/€ 1000	Data enkel beschikbaar voor bepaalde schakels van de voedselketen of voor Vlaanderen. Recentste data van 2020.
I8	Voedselverlies	Opvolging voedselverlies	ton	Data enkel beschikbaar voor bepaalde schakels van de voedselketen of voor Vlaanderen. Recentste data van 2020.

AMBITIE

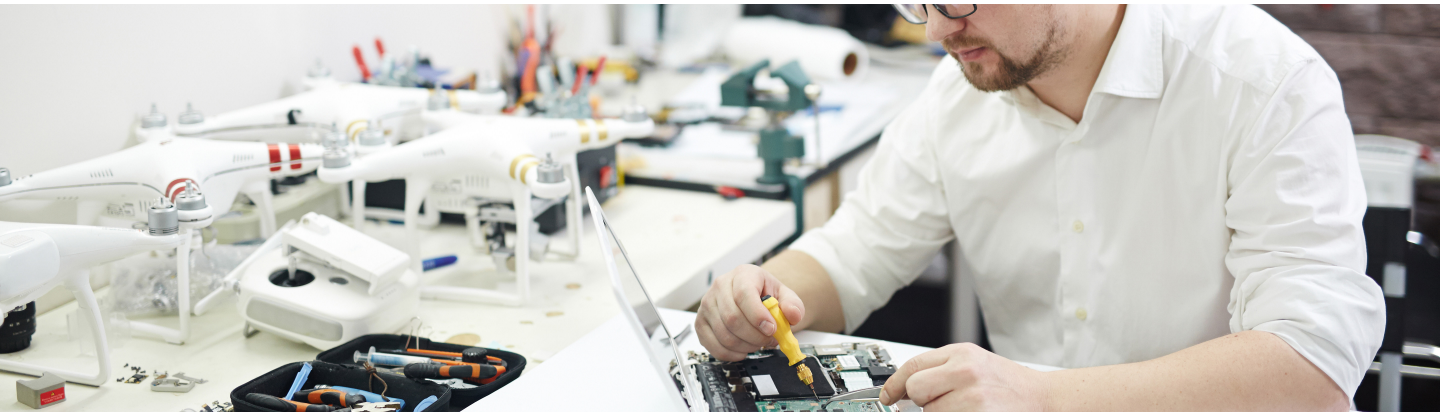
3

2.3 AMBITIE 3: KOPLOPER ZIJN IN CIRCULAIRE GEBRUIKSMODELLEN

Circulaire gebruiksmodellen hebben als doel om de **levensduur van producten, diensten en materialen te verlengen**, en om het **gebruik van producten en materialen te optimaliseren**. Ze omvatten een grote groep activiteiten, waaronder hergebruik, herstelling, refurbishing, remanufacturing, deelmodellen en product-as-a-servicemodellen. In tegenstelling tot circulair ontwerp en productie (zie 2.2), wordt hier vooral naar de gebruiksfase, de

verlenging van de gebruiksfase, het einde van de (initiële) gebruiksfase en het terugwinnen van onderdelen en grondstoffen gekeken. Hieronder is een overzicht gegeven van de indicatoren die geïdentificeerd zijn voor het opvolgen van ambitie 3 'Koploper zijn in circulaire gebruiksmodellen'.

De indicatoren gelinkt aan deze ambitie zijn opgedeeld in 2 groepen, nl. (1) **Opvolging hergebruik in bepaalde productstromen** en (2) **Opvolging tewerkstelling circulaire economie**.

2.3.1 OPVOLGING HERGEBRUIK IN BEPAALDE PRODUCTSTROMEN

De opvolging van hergebruik in bepaalde productstromen wordt gemeten aan de hand van de indicator over het **aandeel van herbruikbare verpakkingen binnen bedrijfsmatige verpakkingen** (I9) en via de indicator over het **hergebruik via hergebruikcentra** (I10). Deze indicatoren werden reeds opgenomen in het vorige dashboard en een gedetailleerde beschrijving van deze indicatoren kan geconsulteerd worden in het vooruitgangrapport 2022. Beide indicatoren zullen ook in deze editie van het vooruitgangrapport opgenomen blijven en gebruikt worden om te rapporteren over het hergebruik.

2.3.2 OPVOLGING TEWERKSTELLING IN CIRCULAIRE ECONOMIE

Tot op heden blijft de **Circular Jobs Monitor** de meest aangewezen indicator om een inschatting te kunnen geven van de circulaire tewerkstelling in België. De indicator in dit rapport wordt uitgedrukt als het percentage van circulaire jobs t.o.v. de totale tewerkstelling in België.

Waar in het voorgaande rapport enkel het totale percentage aan circulaire jobs werd toegelicht, geven we vanaf deze editie van het rapport ook de **opdeling van circulaire jobs naar primaire, ondersteunende en indirecte circulaire jobs** mee, die ook wordt opgenomen binnen de Circular Jobs Monitor. Deze worden verder in detail besproken in 3.3.2.

2.3.3 INDICATOREN AMBITIE 3

Op basis van voorgaande informatie werden voor ambitie 3 dezelfde indicatoren weerhouden als in het dashboard uit 2022.

In de eerste editie van het vooruitgangsrapport gaven we aan dat een recurrente bevraging bij een representatieve steekproef van bedrijven op Belgisch niveau mogelijks bijkomende inzichten kan verlenen in de evolutie van reparatiediensten, service gebaseerde modellen en deelplatformen. Naast de reeds voorgestelde vragen over o.a. het aanbieden van producten en hersteldiensten, dient bovenal de effectieve afname van producten die in hergebruik werden gebracht en het effectieve herstel dat uitgevoerd werd bevestigd te worden, gezien dit de gerealiseerde herstel- en hergebruikactiviteiten in beeld zal brengen.

NR.	INDICATOR	GROEP	EENHEID	BESCHIKBARE DATA
I9	Aandeel herbruikbare verpakkingen binnen bedrijfsmatige verpakkingen	Opvolging hergebruik van bepaalde productstromen	%	Jaarverslag Valipac 2023.
I10	Hergebruik via hergebruikcentra		kg/capita	Rapportering HERW!N en Ressources.
I11	Tewerkstelling in circulaire economie	Opvolging tewerkstelling in circulaire economie	%	Circular Job Monitor 2023.

AMBITIE

4

2.4 AMBITIE 4: KOPLOPER ZIJN IN HET HOOGWAARDIG TERUGWINNEN VAN MATERIELEN

De vierde ambitie streeft naar een **betere sortering en een hoogwaardige recyclage** voor de materialen en producten wanneer deze finaal in de eindelevensfase terechtkomen, met als doel om zoveel mogelijk waarde te behouden. Het is in dit kader belangrijk om te blijven zoeken naar mogelijkheden voor terugwinning en recyclage van het uiteindelijke afval en om de synergie tussen de bedrijven te optimaliseren om tot een echt circulair ecosysteem te komen.

De indicatoren gelinkt aan deze ambitie zijn opgedeeld in 3 groepen, nl. (1) **Opvolging recyclage van materialen**, (2) **Opvolging hoeveelheid restafval bij bedrijven** en (3) **Opvolging hoeveelheid afval dat gestort wordt**.

Voor deze ambitie worden de indicatoren van het vooruitgangrapport 2022 integraal weerhouden:

- De **circular material use rate (CMUR)**, soms ook de circulariteitsgraad genoemd, is de ratio tussen het circulair materiaalgebruik en het totaal materiaalgebruik.

- De **algemene recyclagegraad voor afval**, exclusief grote minerale afvalstromen, kijkt naar de ratio tussen de hoeveelheid gerecycleerd afval en de totale hoeveelheid behandeld afval.
- De **restafvalproductie bij bedrijven**.
- De hoeveelheid **restafval dat gestort wordt bij bedrijven**.

Hierbij worden opnieuw volgende randbemerkingen gemaakt:

- Er zijn **geen macro-indicatoren** geïdentificeerd die toelaten om een **onderscheid** te maken tussen **hoogwaardige en eerder laagwaardige recyclage** van materialen.
- Er is **geen indicator** geïdentificeerd die toelaat om op een eenduidige manier op te volgen dat (niet-gevaarlijke) geëxporteerde materialen op de eindbestemming **worden verwerkt in lijn met de Europese technische en milieuvorwaarden**, en er een gelijkaardig recyclagerendement wordt bereikt.

Voor de CMUR moet opnieuw de kanttekening gemaakt worden dat deze wordt berekend op basis van de binnenlandse consumptie (DMC), waardoor de Belgische materiaalimpact in het buitenland niet wordt meegenomen.

2.4.1 INDICATOREN AMBITIE 4

Volgende indicatoren zijn weerhouden voor het opvolgen van ambitie 4, gericht op het hoogwaardig terugwinnen van materialen.

NR.	INDICATOR	GROEP	EENHEID	BESCHIKBARE DATA
I12	Circular material use rate (CMUR)	Opvolging recyclage van materialen	%	Data jaarlijks gepubliceerd via Eurostat. Recentste data van 2022.
I13	Recyclagegraad afval, exclusief grote minerale afvalstromen		%	Data tweejaarlijks gepubliceerd via Eurostat. Recentste data van 2020.
I14	Restafvalproductie bedrijven	Opvolging restafval bij bedrijven	Kton	Data jaarlijks gepubliceerd door Valipac.
I15	Hoeveelheid afval dat gestort wordt	Opvolging afval dat gestort wordt	Kton	Data gepubliceerd door Eurostat. Recentste data van 2020.

AMBITIE

5

2.5 AMBITIE 5: STERK ZIJN IN HET GEBRUIKEN VAN ENABLERS VOOR DE CIRCULAIRE ECONOMIE

Onder enablers verstaan we alle maatregelen die de **transitie naar een circulaire economie kunnen ondersteunen, mogelijk maken of versnellen**. Zoals in het voorgaande rapport hebben we slechts één kwantitatieve indicator behouden voor het meten van deze ambitie aan de hand van de indicator **Green Public Procurement (GPP)** die de evolutie in het wetgevend kader weergeeft.

2.5.1 OPVOLGING EVOLUTIE WETGEVEND KADER

De GPP-indicator meet het aandeel (in aantal en waarde) van de **procedures voor overheidsopdrachten boven de EU-drempels, die milieucriteria omvatten**. Deze indicator maakt deel uit van het herziene Eurostat-monitoringsframework voor circulaire economie. Deze indicator is nog steeds in ontwikkeling. We stellen voor hem toch opnieuw op te nemen in het dashboard, in afwachting van de verdere uitwerking ervan en rapportering erover door Eurostat.

2.5.2 INDICATOREN AMBITIE 5

Er is slechts één indicator die peilt naar het ondersteunend framework voor de ontwikkeling van circulaire economie.

NR.	INDICATOR	GROEP	EENHEID	BESCHIKBARE DATA
I16	Green Public Procurement (GPP)	Opvolging evolutie wetgevend kader	%	Indicator nog in ontwikkeling door Eurostat.

3.

STAND VAN ZAKEN CIRCULAIRE ECONOMIE IN BELGIË

In hoofdstuk 2 werd de update beschreven van het dashboard, dat als doel heeft een beeld te geven van de circulaire economie voor de Belgische economie. In dit hoofdstuk wordt op basis van dit dashboard de stand van zaken beschreven.

In het vooruitgangsrapport 2022 hadden de meest recente data voornamelijk betrekking op 2020, gekenmerkt door de Brexit en de start van de gezondheidscrisis, en daardoor dus ook een vrij ongewoon jaar. Bij de opmaak van voorliggend rapport waren voor de meeste indicatoren cijfers voor 2022 beschikbaar. In 2022 groeide de economische bedrijvigheid met ongeveer 3%. Enerzijds was er de voortzetting van de inhaalbeweging in bepaalde bedrijfstakken die zich nog niet volledig hadden hersteld na twee jaar pandemie. Anderzijds was er een meer algemene vertraging als gevolg van de vertraging van de wereldhandel en een hoge inflatoire druk, waarbij het laatste een resultaat is van een prijsschok voor energie en grondstoffen².

Figuur 6 geeft een overzicht van het **ingevulde dashboard**. Omdat elke indicator slechts een deelaspect van circulaire economie belicht is gewerkt met een set aan indicatoren om tot een zinvol beeld en tot relevante conclusies te kunnen komen. Om deze reden dient het cijfermateriaal voorzien te worden van de nodige nuancering. Om te verduidelijken of bepaalde **trends in de positieve of negatieve richting evolueren** is gewerkt met iconen. De **resultaten zijn verder per ambitie** besproken. Waar mogelijk is ook **kwalitatieve informatie toegevoegd** om het beeld te vervolledigen.

Het is op dit ogenblik **niet mogelijk om het dashboard volledig in te vullen**. Dit komt omdat bepaalde indicatoren nog in ontwikkeling zijn (zie Hoofdstuk 2) of omdat bepaald cijfermateriaal nog ontbreekt. De vergelijking met het gemiddelde van de 27 EU-landen is enkel toegevoegd indien beschikbaar en relevant. Voor indicatoren waarvoor de vergelijkingsbasis voldoende onderbouwd kan worden (los van het specifieke economische weefsel van een land) is met iconen aangegeven of België het goed doet in vergelijking met het gemiddelde van de Europese lidstaten. Tot slot zijn informatief nog de bbp-cijfers en de exportcijfers toegevoegd in het overzicht. Op deze manier kunnen deze worden meegenomen bij de interpretatie van de resultaten.

NR.	INDICATOR	RESULTAAT BELGIË				TREND		GEMIDDELDE EU-27 2022		
		2016	2018	2020	2022	2016-2022		2022	VERSCHIL MET BELGIË	
Ambitie 1: De beschikbaarheid van materialen maximaliseren										
I1	Direct Material Input (DMI) (Mton)	339,8	351,8	328,5	360,7	6,1%				
	Direct Material Input (DMI) (ton per capita)	30,0	30,8	28,5	30,9	2,9%	⊖	16,0	93,1%	
I2	Domestic Material Consumption (DMC) (Mton)	145,8	143,6	137,1	151,7	4,0%				
	Domestic Material Consumption (DMC) (ton per capita)	12,9	12,6	11,9	13,0	0,9%	⊖	14,4	-10,1%	
I3	Raw Material Consumption (RMC) (Mton)	158,7	170,5	149,8	185,6	16,9%				
	Raw Material Consumption (RMC) (ton per capita)	14,0	14,9	13,0	15,9	13,4%	👎	14,8	7,0%	
I4	Inzamelingspercentage AEEA (%)		50,7	55,0	54,1	6,7% (2018-2022)	👍			
I5	Recyclagegraad ingezameld AEEA (%)	72,5	72,5	73,5	72,2 (2021)	-0,4% (2016-2021)	❓	83,2 (2020)	-11,7%	❓
Ambitie 2: Koploper zijn in circulair ontwerp en productie										
I6	Aangepaste materiaalproductiviteit (euro/kg)	1,3	1,3	1,4	1,5	21,4%	⊖	2,0	-23,2%	
I7	Afvalproductie (exclusief grote minerale afvalstoffen) per bbp-eenheid (kg/duizend euro)	98,0	99,0	105,0		7,1% (2016-2020)	👎	54,0 (2020)	94,4%	
I8	Voedselverlies (Kton)									
Ambitie 3: Koploper zijn in circulaire gebruiksmodellen										
I9	Aandeel herbruikbare verpakkingen binnen bedrijfsmatige verpakkingen (%)		80,39%	81,34%	81,63%	1,5% (2018-2022)				
I10	Hergebruik via hergebruikcentra (Vlaanderen-OVAM) (kg/capita)	5,0	5,4	4,5	6,0	20,0%	👍			
	Hergebruik via hergebruikcentra (Wallonië/Brussel-Ressources) (kg/capita)			3,0	1,93					
I11	Tewerkstelling in circulaire economie (%)		8,4	8,4	8,4	0,0% (2018-2022)	⊖			
Ambitie 4: Koploper zijn in het hoogwaardig terugwinnen van materialen										
I12	Circular material use rate (CMUR) (%)	18,2	20,8	23,0	22,2	22,0%	👍	11,5	93,0%	😊
I13	Recyclagegraad afval, exclusief grote minerale afvalstromen (%)	78,0	81,0	87,0		11,5% (2016-2020)	👍	58,0 (2020)	50,0%	😊
I14	Hoeveelheid restafval ingezameld bij bedrijven (Kton)		1.640	1.480	1.499	-8,6% (2018-2022)	👍			
I15	Hoeveelheid afval dat gestort wordt (Kton)	2.768	3.812	3.462,0		25,1% (2016-2020)	👎			
Ambitie 5: Sterk zijn in het gebruiken van enablers voor de circulaire economie										
I16	Green Public Procurement (GPP) (%)									
Algemeen										
	Bruto binnenlands product (Meuro)	430.085	460.051	460.748	554.044	28,8%				
	Export van goederen (Meuro)	243.154	276.850	258.586	399.810	64,4%				

👍 positieve trend i.k.v. CE
 👎 negatieve trend i.k.v. CE
 ⊖ onduidelijke/afwezige trend i.k.v. CE
 😊 goed resultaat t.o.v. EU-27
 😞 slecht resultaat t.o.v. EU-27
 ❓ datakwaliteit aandachtspunt

AMBITIE

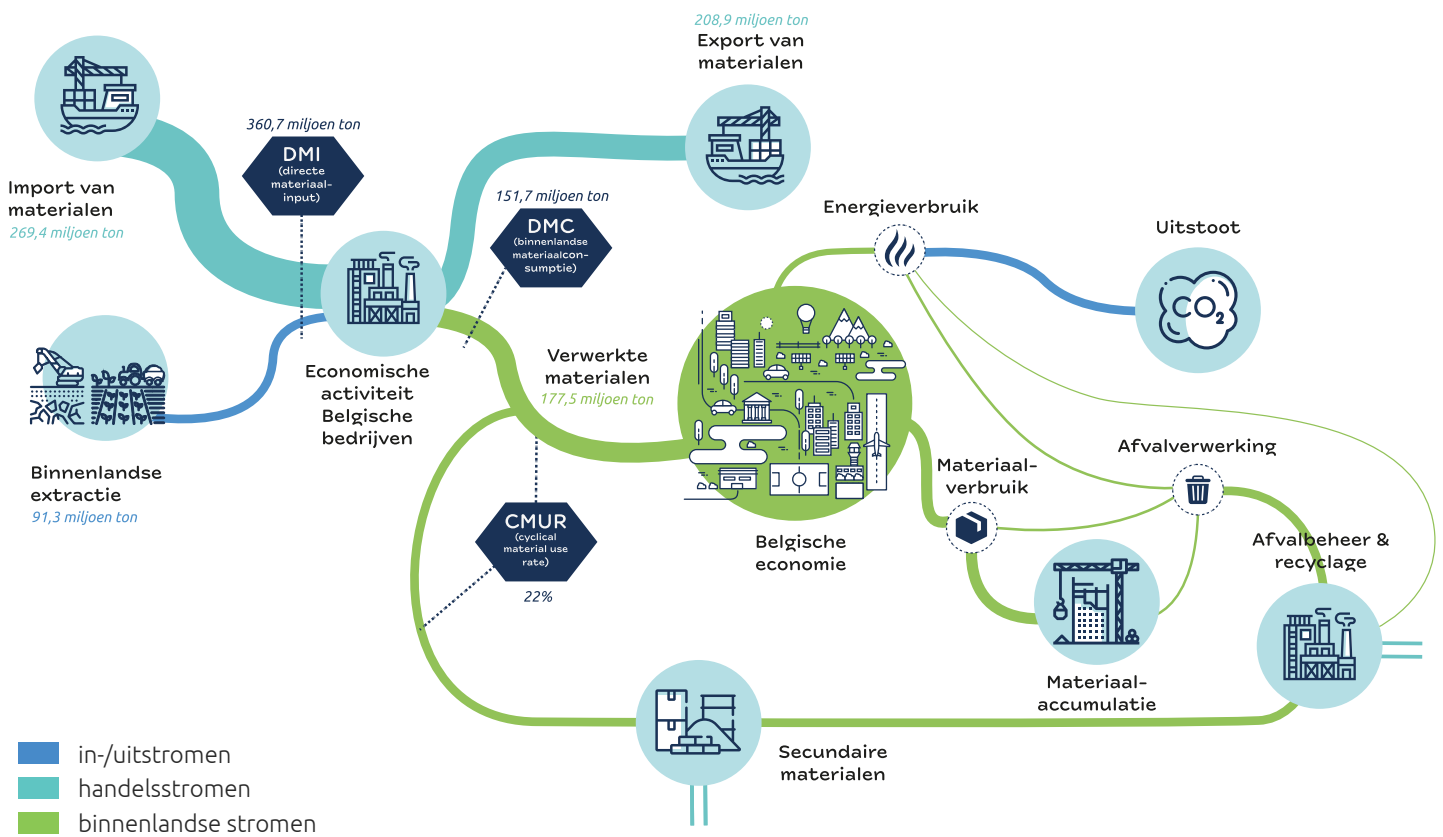
1

3.1 AMBITIE 1: DE BESCHIKBAARHEID VAN MATERIALEN MAXIMALISEREN

Hieronder maken we de stand van zaken op van de beschikbaarheid van materialen voor de Belgische economie, op basis van de indicatoren die onder hoofdstuk 2 zijn besproken.

3.1.1 MATERIAALVERBRUIK

Onderstaande figuur geeft een algemeen beeld van de materialenboekhouding van de Belgische economie. Hieronder zijn de verschillende elementen meer in detail besproken.

Figuur 6: Sankey Diagram 2022 voor België (bron: Eurostat)

CIRCULAR BUSINESS AWARDS

Alle praktijkcases in dit hoofdstuk zijn genomineerden van de Circular Business Awards. Met deze Circular Business Awards (CBA) wil het VBO **ondernemingen belonen** die met succes een circulair businessmodel omarmd hebben. Ondernemers die **innovatie, economische haalbaarheid en ecodesignprincipes** toegepast hebben in hun duurzaam project worden in de bloemetjes

gezet. De awards worden tweejaarlijks in België uitgereikt door het VBO in samenwerking met zijn partners.

CIRCULAR BUSINESS AWARDS
— BE 2024 —

In 2022 werd in de Belgische economie 360,7 miljoen ton aan materiaal ingezet (DMI), waarbij 75% van de gebruikte materialen (269,4 miljoen ton) afkomstig was van import. Ongeveer 43% van de geïmporteerde materialen zijn fossiele grondstoffen voor energieproductie of verdere industriële verwerking.

België is een open economie. De meeste materialen die België binnenkomen worden, al dan niet na een verwerking, opnieuw geëxporteerd. In 2022 was slechts 42% van de materialen die door onze economie gingen (DMI) bestemd voor eigen gebruik (DMC), een verhouding die relatief stabiel was in de periode 2016-2022.

Tussen 2016 en 2022 namen de DMI en DMC met respectievelijk 6 en 4% toe. Dit wijst op een iets sterkere toename van het materiaalgebruik voor de export in vergelijking met de binnenlandse materiaalconsumptie. Deze laatste is per capita stabiel gebleven over die periode 2016-2022. De tijdelijke afname van het materiaalverbruik in 2020, als gevolg van de economische impact van de Brexit en de gezondheids crisis, is in 2022 volledig gecompenseerd. In de periode 2020-2022 namen zowel de DMC als de DMI met ongeveer 10% toe.

De DMI en DMC houden geen rekening met grondstoffen die in het buitenland gebruikt worden om onze economie te laten draaien. De RMC of Raw Material Consumption, die hier wel rekening mee houdt, schat in dat we in 2022 uit binnen- en buitenland 185,6

miljoen ton aan materialen nodig hadden om aan de binnenlandse materiaalconsumptie (151,7 miljoen ton) te voldoen, wat 16,9% meer is dan in 2016. De sterkere toename van de RMC tegenover de DMC kan wijzen op een trend naar import van verder afgewerkte goederen, waardoor onze materiaalvoetafdruk buiten de landsgrenzen toeneemt. Verdere analyse is vereist om te identificeren welke categorieën aan afgewerkte goederen deze trend bepalen.

3.1.2 EFFICIËNTIE INZET BESCHIKBARE GRONDSTOFFEN

Op basis van de cijfers van BeWeee is in 2022 161.147 ton aan afgedankte elektrische en elektronische apparatuur (AEEA), excl. zonnepanelen, ingezameld. Het ingezamelde gewicht ligt lager dan in 2021, maar hoger dan de jaren voordien. Vergeleken met het gemiddelde van de hoeveelheid elektrische en elektronische apparatuur die in de drie voorafgaande jaren op de markt is gebracht (POM), bedroeg het inzamelingspercentage in 2022 54,06%, wat lager ligt dan 2020 en 2021, maar hoger dan de jaren voordien.

De toename van het ingezamelde gewicht in 2020-2021, in vergelijking met de eerdere jaren, wordt onder meer toegeschreven aan de gezondheids crisis, die mensen hebben aangegrepen om zaken op te ruimen. Desondanks liggen de gerealiseerde inzamelingspercentages significant onder de inzamelingsdoelstelling van 65% die door Europa sinds 2019 wordt opgelegd.

OUT OF USE ALS CIRCULAIR MODEL

OUT OF USE

Bedrijven kampen vaak met afgedankte of ongebruikte IT-materialen. Door duurzame oplossingen voor te stellen, is het milieubedrijf Out of Use de perfecte schakel in de e-afvalketen. Het staat in voor het verpakken en ophalen, en vervolgens voor het 'dataswipen' van IT-materiaal. Out of Use staat in nauw contact met klanten om te bekijken of het afgedankte of ongebruikte IT-materiaal kan worden hergebruikt of gerecycleerd. En met succes: het bedrijf kan een recyclagepercentage voorleggen van 89,96 procent.

Dankzij zijn blijvende inzet verkreeg Out of Use ook een CO₂-certificaat. In 2023 verwerkte het 82 ton e-waste en vermeed het 753 ton CO₂-emissie. In 2024 wil Out of Use in België 40.746 m² bos planten.

RECYCLAGE SPECIFIEKE MATERIAALSTROMEN

Er is voor gekozen om het aantal indicatoren in het dashboard relatief beperkt te houden. Daarom zijn niet alle indicatoren die deel uitmaken van het Eurostat-monitoringsframework voor circulaire economie aan het dashboard toegevoegd.

In onderstaande tabel zijn bijkomend de resultaten van twee indicatoren uit het monitoringsframework opgenomen

die betrekking hebben op recyclage van verpakkingen.

Op basis van deze indicatoren doet **België het goed op vlak van recyclagegraad van verpakkingen**, zeker in vergelijking met het gemiddelde van de 27 EU-lidstaten. Dit wordt verder bevestigd door de algemene recyclagegraad voor afval, die besproken is onder 3.4.

Indicator	Betekenis	RESULTATEN BELGIË			RESULTATEN EU-27
		2016	2018	2022	Recent
Recyclagegraad van alle verpakkingen (%)	Aandeel van gerecycleerd verpakkingsafval in al het geproduceerde verpakkingsafval.	81,9%	85,3%	80,4% (2021)	64% (2021)
Recyclagegraad van plastic verpakkingen (%)	Aandeel van gerecycleerd kunststof verpakkingsafval in al het geproduceerde kunststof verpakkingsafval.	43,3%	42,4%	49,2% (2021)	39,7% (2021)

AMBITIE

2

3.2 AMBITIE 2: KOPLOPER ZIJN IN CIRCULAIR ONTWERP EN PRODUCTIE

Hieronder maken we de stand van zaken op van de waarde die in België gecreëerd wordt per eenheid verbruikt materiaal of geproduceerd afval, op basis van de indicatoren die onder hoofdstuk 2 zijn besproken.

3.2.1 GECREËERDE WAARDE PER EENHEID MATERIAALVERBRUIK OF GEPRODUCEERD AFVAL

De aangepaste materiaalproductiviteit drukt het bruto binnenlands product (bbp) van een land uit ten opzichte van het totale materiaalverbruik (DMI), inclusief het materiaalverbruik voor de export. Over de periode 2016-2022 is de aangepaste materiaalproductiviteit toegenomen van 1,3 euro/kg naar 1,5 euro/kg, een toename met 21,4%. Over dezelfde periode bedroeg de Belgische inflatie³ 21,1%. De toename van de aangepaste materiaalproductiviteit is dus in grote mate het resultaat van prijsstijgingen en niet van een meer productieve inzet van materialen.

In België werd in 2020 per eenheid bbp (1000 euro) 105 kg afval geproduceerd, een stijging met 6% tegenover 2018. De mate waarin deze toename gelinkt is aan de gezondheids crisis zal duidelijk worden wanneer de data voor 2022 beschikbaar zullen worden. Het valt op dat het Europese gemiddelde over dezelfde periode wel stabiel blijft.

Het resultaat van bovenstaande indicatoren geeft aan dat de Belgische economie meer materialen verbruikt en meer afval produceert per bbp-eenheid dan het gemiddelde van de 27 EU-lidstaten. Zoals aangegeven onder 2.2.1 moet er echter steeds rekening worden gehouden met het feit dat het economische

weefsel van een land in belangrijke mate het resultaat voor deze ratio's bepaalt. Op basis van de beschikbare data zijn er geen trends geïdentificeerd die op macroschaal wijzen op een evolutie naar een betere inzet van materialen of een afname in de productie van afval.

3.2.2 VOEDSELVERLIES

Er zijn op heden geen absolute cijfers beschikbaar voor voedselverlies op niveau van België.

Op basis van de Vlaamse monitor voedselverlies over 2020 gaat in Vlaanderen jaarlijks 884 Kton aan voedsel verloren in de ganse voedselketen, van boer tot consument.

3.2.3 CIRCULAIR ONTWERP EN CIRCULAIRE PRODUCTIEPROCESSEN

Zoals opgenomen onder 2.2.3. zijn geen indicatoren geïdentificeerd die toelaten om te bepalen in welke mate circulair ontwerp en circulaire productieprocessen ingang vinden in de Belgische economie. Op dit ogenblik is het enkel mogelijk om via enquêtes en interviews bij bedrijven een zicht te krijgen op de mate waarin ze hierop inzetten.

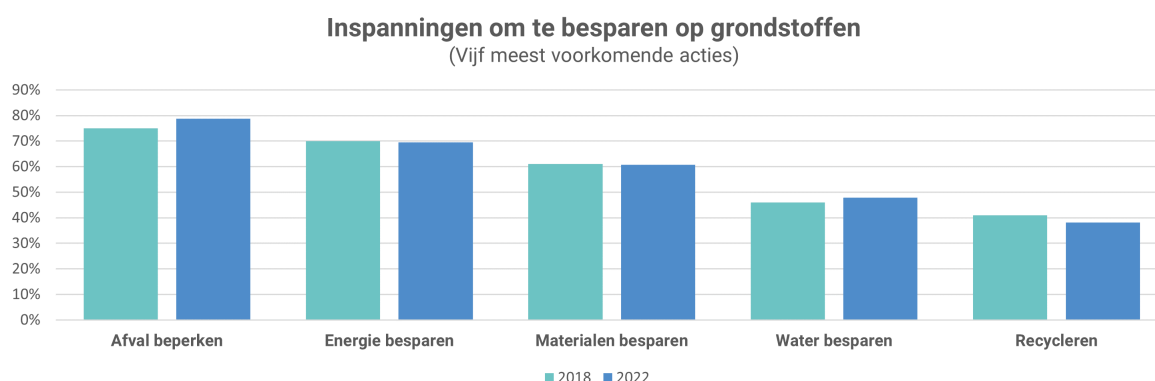
Tussen 2012 en 2022 heeft de Europese Commissie vijf enquêtes⁴ uitgevoerd bij kmo's waarin gevraagd werd naar hun inspanningen om efficiënter om te gaan met grondstoffen. De bevraging van de laatste enquête is uitgevoerd voor de Russische invasie van Oekraïne en de daaropvolgende markteffecten.

In 2022 gaven 78,7% van de bevraagde kmo's aan dat ze acties ondernemen om afval te beperken. Daarnaast gaf een meerderheid

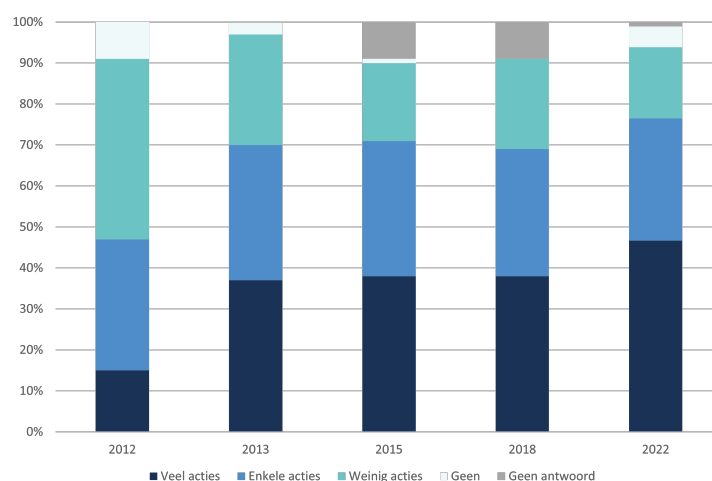
³ Inflatie volgens de Europees geharmoniseerde consumptieprijsindex (HICP)
⁴ Flash Eurobarometer 342 (2012), 381 (2013), 426 (2015), 456 (2018) en 498 (2022)

(60,7%) aan dat ze inzetten op het besparen van materialen. Terwijl deze resultaten in lijn liggen met deze van de enquête in 2018, geven, zoals zichtbaar in figuur 8, meer

bedrijven in 2022 aan dat ze een groot aantal acties opzetten om grondstoffen te besparen (46,7%) in vergelijking met 2018 (38%).

Figuur 7: Inspanningen Belgische kmo's voor het besparen van grondstoffen
(bron: Flash Eurobarometer 456 (2018) en 498 (2022). Berekeningen: FOD Economie Kmo-observatorium)

Figuur 8: Acties van Belgische kmo's voor het besparen van grondstoffen
(bron: Flash Eurobarometer 456 (2018) en 498 (2022). Berekeningen: FOD Economie Kmo-observatorium)

Bij een vergelijking met de buurlanden valt op dat Belgische kmo's, volgens de bevraging van 2022, meer inzetten op het besparen

van grondstoffen en het beperken van afval, maar minder op recyclage of circulair productontwerp.

	België	Duitsland	Frankrijk	Nederland	Luxemburg	Europa
Water besparen	47,9%	42,5%	37,4%	35,7%	44,4%	45,7%
Energie besparen	69,5%	68,8%	40,9%	63,4%	58,5%	60,7%
Voornamelijk hernieuwbare energie gebruiken	34,7%	30,9%	7,4%	45,3%	16,7%	19,4%
Materialen sparen	60,7%	53,6%	40,4%	59,7%	54,7%	56,9%
Naar groenere leveranciers van materialen overstappen	36,0%	33,7%	24,8%	35,4%	43,1%	33,0%
Afval beperken	78,7%	57,2%	48,3%	70,1%	68,7%	64,2%
Restanten en afval verkopen aan een andere onderneming	28,5%	26,6%	20,8%	24,7%	26,3%	24,2%
Recycleren	38,2%	49,7%	41,7%	52,5%	52,2%	47,0%
Producten ontwerpen die makkelijker te onderhouden, herstellen of herbruiken zijn	25,4%	25,4%	24,3%	31,8%	34,5%	26,4%
Andere	4,5%	1,8%	0,7%	1,6%	4,5%	1,7%
Geen	5,0%	14,0%	11,3%	6,7%	6,8%	9,2%

Figuur 9: Inspanningen kmo's voor het besparen van grondstoffen
(bron: Flash Eurobarometer 498 (2022). Berekeningen: FOD Economie Kmo-observatorium)

VIA DE 'CARBSTONE- TECHNOLOGIE' NAAR EEN CO₂-NEGATIEVE GEVELSTEEN: DE PIRROUET® ORBIX + VANDERSANDEN

Orbix en Vandersanden Steenfabrieken focussen op circulair bouwen en een circulaire verwerking van staalproducten. Zo ontwikkelde Orbix de 'carbstonetechnologie', waarmee het bouwmaterialen zoals bouwblokken, gevelstenen, dakpannen en betonbuizen produceert op basis van reststromen uit de staalindustrie en daarbij CO₂ opneemt. Die technologie heeft heel wat voordelen. Door het lage energieverbruik tijdens het productieproces en de opname van CO₂ bij de verharding hebben de bouwmaterialen een zeer lage en zelfs negatieve CO₂-voetafdruk. Bovendien wordt er maximaal ingezet op gerecycleerde reststromen: tot 80 procent van de componenten bestaat uit reststromen. Ten slotte maakt de technologie tijdens het productieproces van de bouwmaterialen geen gebruik van cement, kalk of extra energie.

Samen realiseerden Orbix en Vandersanden de 'Pirrouet®', een CO₂-negatieve gevelsteen. Die neemt tijdens het productieproces, via een innovatieve carbonatietechnologie, maar liefst 60 kg CO₂ op en wordt daarbij permanent gebonden aan calciumhoudende materialen. Bovendien wordt ook in het productieproces van die gevelsteen gebruikgemaakt van materialen die voor 80 procent gerecycleerd zijn (reststromen uit de staalindustrie). De Pirrouet® is daarmee een unicum op het vlak van circulair bouwen.

WINNAAR
**CIRCULAR
BUSINESS
AWARDS**
BE 2024

THE WALL THAT PAYS OFF JUUNOO

JUUNOO onderscheidt zich binnen de bouwsector als specialist in een nieuw concept: 'the wall that pays off'. Het biedt binnenwanden aan die tot dertig keer hergebruikt kunnen worden. In tegenstelling tot traditionele muren, die aan het einde van hun levenscyclus afbraakkosten met zich meebrengen, zorgen de wanden van JUUNOO voor inkomsten. Het bedrijf beoogt zo de wereldwijde transitie naar duurzame bouwmethoden te versnellen. JUUNOO werkt samen met een reeks gelijkgestemde ondernemers (JUUNOO Masters) om een maximale impact uit te oefenen. Samen streven ze ernaar om tegen 2030 elk bedrijfsmodel in de bouwsector circulair te maken.

Met zijn 'Circular Value Index' beoordeelt het bedrijf de circulariteit van producten en wijst het op het economische belang van hergebruik. De terugkoopoptie stelt klanten in staat om wanden na gebruik terug te verkopen aan JUUNOO, waardoor een positieve economische kringloop ontstaat.

Studies, uitgevoerd door JUUNOO, tonen aan dat de wanden die het aanbiedt over een periode van 60 jaar tot 59,45 kg CO₂ per vierkante meter kunnen besparen in vergelijking met conventionele alternatieven.

AMBITIE

3

3.3 AMBITIE 3: KOPLOPER ZIJN IN CIRCULAIRE GEBRUIKSMODELLEN

Hieronder maken we de stand van zaken op van de inzet van circulaire gebruiksmoedellen in België, die als doel hebben om de levensduur van producten, diensten en materialen te verlengen, en om het gebruik van producten en materialen te optimaliseren.

3.3.1 HERGEBRUIK VAN BEPAALDE PRODUCTSTROMEN

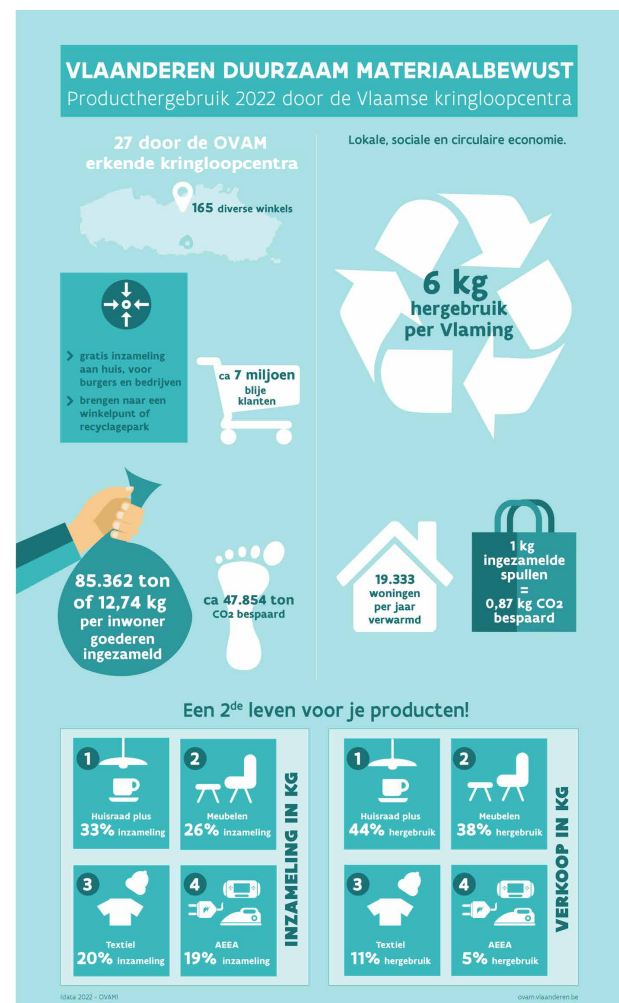
Het hergebruik van bepaalde productstromen wordt in kaart gebracht door te kijken wat het **aandeel is van hergebruik van bedrijfsmatige verpakkingen**. Volgens de gegevens van Valipac zijn er in 2022 3,43 miljoen ton aan herbruikbare bedrijfsmatige verpakkingen op de markt gebracht, wat een stijging is van het absolute aantal herbruikbare bedrijfsmatige verpakkingen met 6% in vergelijking met 2020. De herbruikbare bedrijfsmatige verpakkingen vertegenwoordigen 81,63% van alle bedrijfsmatige verpakkingen die op de markt zijn gebracht in 2022. Dit aandeel is een stijging van 1,5% ten opzichte van het aandeel herbruikbare verpakkingen die in 2018 op de markt zijn gebracht.

Vervolgens brengen we hergebruik in kaart aan de hand van de **hergebruikcijfers van de hergebruikcentra in België**. De indicator houdt rekening met de hoeveelheid spullen die lokaal een tweede leven krijgen via het formele circuit van de hergebruikcentra.

Wegens afwijkende berekeningsmethoden formuleren we in het dashboard een hergebruiksindicator voor Vlaanderen (op basis van cijfers van OVAM) en één voor Brussel/Wallonië (op basis van cijfers van Ressources).

Op basis van de cijfers van de Vlaamse kringloopcentra, weergegeven in figuur 10, werden in 2022 85.362 ton herbruikbare goederen ingezameld via de kringloopcentra.

Dit is goed voor een hergebruik van 12,7 kg per capita. Van dit ingezamelde aantal werd er in totaal 40.385 ton ofwel 6 kg/capita terug in hergebruik gebracht via de Vlaamse kringloopcentra. Waar het hergebruik in Vlaamse kringloopcentra in 2020⁵ sterk beïnvloed werd door coronasluitingen (namelijk 4,5 kg/capita) en 16,7% gedaald was ten opzichte van 2018, zien we dat in 2022 ten opzichte van 2020 het hergebruik opnieuw gestegen is met 33,3%. In de afgelopen 6 jaar (2016-2022) kunnen we vaststellen dat de Vlaamse kringloopcentra 20% meer hergebruik hebben gerealiseerd.

Figuur 10: Cijfers Vlaamse kringloopcentra (bron: OVAM)

⁵ Bij deze indicator willen we meegeven dat er een afrondingsfout geslopen is in de effectieve cijfers die opgenomen werden in het voorgaande rapport. Zo staat er in het voorgaande rapport vermeld dat er 32,36 ton ingezameld werd door HERWIN in 2016, terwijl de hoeveelheid 32.355 ton was.

Op basis van gegevens van Ressources bedroeg het hergebruik in Brusselse en Waalse hergebruikcentra in 2022 1,93kg/capita. Dit resultaat ligt 36% lager dan in 2019 (3,01kg/capita), wat vooral te wijten is aan een andere berekeningswijze. Enerzijds worden twee leden van Ressources niet langer meegenomen in de cijfers (wegens respectievelijk het stopzetten van hergebruik binnen de sector groenafval en het opzeggen van het lidmaatschap bij Ressources). Daarnaast werd ingezameld maar niet verwerkt textiel opgenomen in de cijfers van 2019, maar niet in die van 2022. Gelet op deze verandering in de berekeningswijze is het voor de Brusselse en Waalse hergebruikcentra niet mogelijk om de impact van de gezondheids crisis in 2020 te bepalen of om een correcte trend over de jaren heen te concluderen.

Zoals aangegeven in het voorgaande rapport geven de cijfers van de Belgische hergebruikcentra een beperkt beeld van het totale hergebruik in België, gezien er meerdere kanalen bestaan die hergebruik mogelijk maken. Deze cijfers houden immers geen rekening met de informele kanalen, zoals tweedehands- of weggeefbeurzen, verkoop via onlineplatformen of het (gratis) schenken aan familie of vrienden. Er werden echter wel studies uitgevoerd die hierover een inschatting geven, zoals de studie van het Vlaams Steunpunt Circulaire Economie⁶ die dit voor Vlaanderen in kaart bracht of het Herstellen en Hergebruik Onderzoek⁷ van Recupel die dit voor EEA in België in kaart bracht. Deze studies geven een indicatie dat het

hergebruik van materialen via de informele kanalen de grootste bron van hergebruik is in België. Voor Vlaanderen volgt de OVAM het hergebruik per capita op als onderdeel van het Uitvoeringsplan huishoudelijk afval en gelijkaardig bedrijfsafval 2016-2020. Het afsluitende rapport dat de OVAM opstelde voor dit uitvoeringsplan⁸ geeft aanvullende inzichten over het hergebruik door de erkende kringloopcentra in Vlaanderen en het totale hergebruik door de Vlaamse huishoudens.

Zo geeft dit rapport aan dat de erkende kringloopcentra instaan voor 1/6 van het totale hergebruik door Vlaamse huishoudens. In 2022 herhaalde de OVAM een bevraging bij de Vlamingen, waardoor de inschattingcijfers over het totale hergebruik in Vlaanderen verder aangevuld konden worden voor de periode 2019-2022. Zoals weergegeven in Tabel 1 kunnen we vaststellen dat het ingeschatte totale hergebruik bij Vlaamse huishoudens in 2022 35,53 kg per capita is.

We zien naast hergebruik via de formele kanalen van Herw!n en Ressources de Belgische hergebruikcentra en de informele kanalen, ook bedrijven experimenteren met hergebruikactiviteiten. Zo zetten verschillende retailers buy-backinitiatieven op om hergebruik van producten mogelijk te maken. Op heden is het echter niet mogelijk om een zicht te krijgen op de grootteorde van het hergebruik dat via bedrijven gerealiseerd wordt. Via enquêtes en interviews bij Belgische bedrijven zou meer duidelijkheid gebracht kunnen worden in de mate dat bedrijven hier effectief op inzetten.

Product	Hergebruik erkende kringloopcentra (kg/inw.)				Aandeel kringloopcentra in totaal hergebruik (%)		Inschatting totaal hergebruik (kg/inw.)			
	2019	2020	2021	2022	2019/2020	2021/2022	2019	2020	2021	2022
Meubelen	2,21	1,72	2,18	2,27	14,96%	16,78%	14,77	11,49	12,99	13,50
EEA	0,34	0,27	0,33	0,33	10,90%	11,42%	3,15	2,47	2,88	2,91
Textiel	0,53	0,47	0,63	0,66	15,74%	14,60%	3,36	2,95	4,32	4,55
Huisraad plus	2,32	1,91	2,61	2,69	18,88%	19,05%	12,28	10,13	13,70	14,14
Andere*	0,07	0,05	0,07	0,07	n.v.t.	n.v.t.	0,43	0,33	0,43	0,44
Totaal	5,47	4,42	5,82	6,03	16,01	16,96	34,00	27,36	34,32	35,53

* Voor andere producten werd geen multiplicator uitgerekend. De hoeveelheid andere producten in het totaal hergebruik is ingeschat met de verhouding van andere producten in het totaal hergebruik in erkende kringloopcentra (1,3% in 2019 en 2021; 1,2% in 2020 en 2022)

Tabel 1: Totaal hergebruik door Vlaamse huishoudens (bron: OVAM)

6 Vlaams Steunpunt Circulaire Economie, 2020, Reuse. The understudied circular economy strategy
7 Recupel, 2022, Herstellen en Hergebruik Onderzoek
8 OVAM, 2023, Cijfers huishoudelijk en gelijkaardig bedrijfsafval en evaluatie doelstellingen 2022

EEN VOLLEDIGE DIENSTVERLENING VOOR HET GEBRUIK VAN WASBARE LUIERS IN BELGISCHE KINDERDAGVERBLIJVEN **SNAPPIES**

Snappies is de Belgische en Europese leider in wasbare luiers. Het bedrijf is opgericht met de visie om van wasbare luiers de norm te maken en wil, door kinderdagverblijven een volledige dienstverlening te bieden, het afval van wegwerpluiers massaal verminderen. Dankzij die circulaire b2b-benadering helpt het klanten om hun milieu-impact te verbeteren. Het circulaire model van Snappies maakt van het verschoningsproces een lus. Het bedrijf werkt namelijk nauw samen met kinderdagverblijven en zorgt ervoor dat de wasbare luiers worden geleverd, opgehaald en gewassen en brengt ze vervolgens opnieuw in omloop. Op die manier slaagt het erin om het dagelijkse gebruik van duizenden wegwerpluiers te vermijden. Die dienstverlening heeft ook een educatief karakter, want Snappies toont aan dat wasbare luiers net zo hygiënisch, gemakkelijk en praktisch kunnen zijn als wegwerpluiers. Snappies is nu al aanwezig in verschillende openbare en privé kinderdagverblijven en wil zijn dienstverlening tegen 2026 uitbreiden over heel België en daarbuiten.

Het bedrijf weet nu al heel wat investeerders en klanten aan te trekken. Het groeide gestaag en ging enkele solide partnerschappen aan met onder meer de stad Brussel en de Europese Commissie.

3.3.2 TEWERKSTELLING IN CIRCULAIRE GEBRUIKSMODELLEN

Zoals aangegeven in 2.3.2 wordt de Circular Jobs Monitor⁹ als referentie gebruikt voor de rapportering over de tewerkstelling in de circulaire economie. Het resultaat van deze indicator voor 2023 is identiek aan de voorgaande jaren. We kunnen hieruit concluderen dat de tewerkstelling in de circulaire economie in het algemeen constant is gebleven ten opzichte van het totaal aantal jobs.

We geven vanaf deze editie van het rapport ook meer detail in de samenstelling van circulaire jobs aan de hand van onderstaande indeling:

- **Primaire circulaire jobs** zijn alle jobs die zorgen voor het sluiten van materiaalkringlopen, waaronder jobs in reparatie, hernieuwbare energie en afvalstoffenbeheer.
- **Ondersteunende circulaire jobs** zijn jobs die belemmeringen wegnemen voor circulaire kernactiviteiten en de versnelling en opschaling ervan mogelijk maken, waaronder jobs in leasing, onderwijs, design en digitale technologie.
- **Indirecte circulaire jobs** zijn jobs die indirect de circulaire economie in stand houden en die diensten verlenen aan de circulaire kernactiviteiten, waaronder jobs in informatiediensten, logistiek en de publieke sector.

⁹ De methode die de Circular Jobs Monitor hanteert in de berekening maakt gebruik van actuele, betrouwbare en bestaande macro-economische gegevens om het aantal jobs in de circulaire economie te berekenen. Met het oog op voortdurende verbetering in het monitoren van jobs in de circulaire economie, werken Circle Economy en UNEP hun methodologie voor het kwantificeren van jobs in de circulaire economie jaarlijks bij, waar mogelijk met behulp van nieuw beschikbare gegevens uit recentere jaren.

CIRCULAIRE JOBS IN BELGIË		8,4%
Primaire circulaire jobs in België		1,1%
Ondersteunende circulaire jobs in België		0,2%
Indirecte circulaire jobs in België		7,1%

Tabel 2: Circulaire jobs in België (bron: Circular Jobs Monitor)

De opdeling naar primaire, ondersteunende en indirecte circulaire jobs geeft ons meer inzicht in hoe de huidige Belgische tewerkstelling voornamelijk bijdraagt aan de circulaire economie. Verschuivingen in deze primaire, ondersteunende en indirecte circulaire jobs zouden ons op die manier kunnen toelaten om inzicht te krijgen in hoe actief de Belgische economie inzet op circulaire economie. Momenteel stellen we vast dat het grootste aandeel aan circulaire jobs in België indirecte circulaire

jobs zijn. In Tabel 2 zien we dat binnen de indirecte circulaire jobs in België de groot- en detailhandel en reparatie van auto's en motorfietsen de activiteit is die het grootste aantal indirecte circulaire jobs genereert (20%). Ook de industrie (14%), de gezondheidszorg en maatschappelijke dienstverlening (13%) en de administratieve en ondersteunende diensten (11%) zijn activiteiten die een significant aandeel aan indirecte circulaire jobs vertegenwoordigen.

INDIRECTE CIRCULAIRE JOBS IN BELGIË	AANTAL	PERCENTAGE
TOTAAL	247.935	100%
Groot- en detailhandel, reparatie van auto's en motorfietsen	48.920	20%
Industrie	33.615	14%
Gezondheidszorg en maatschappelijke dienstverlening	31.990	13%
Administratieve en ondersteunende diensten	28.110	11%
Transport en opslag	21.346	9%
Bouwnijverheid	15.607	6%
Professionele, wetenschappelijke en technische activiteiten	15.485	6%
Openbaar bestuur en defensie	12.406	5%
Andere	40.456	16%

Tabel 3: Indirecte circulaire jobs in België (bron: Circular Jobs Monitor)

AMBITIE

4

3.4 AMBITIE 4: KOPLOPER ZIJN IN HET HOOGWAARDIG TERUGWINNEN VAN MATERIELEN

Hieronder maken we de stand van zaken op van de terugwinning van materialen in België, op basis van de indicatoren die onder hoofdstuk 2 zijn besproken.

De recyclagegraad voor afval (exclusief grote minerale afvalstromen) is tussen 2016 en 2020 toegenomen van 78 naar 87%, de hoogste recyclagegraad in de EU. Op het moment van opmaak van dit rapport waren de cijfers voor 2022 nog niet beschikbaar. In 2020 bedroeg de gemiddelde recyclagegraad voor afval voor de 27 EU-lidstaten 58%.

3.4.1 RECYCLAGE VAN MATERIELEN

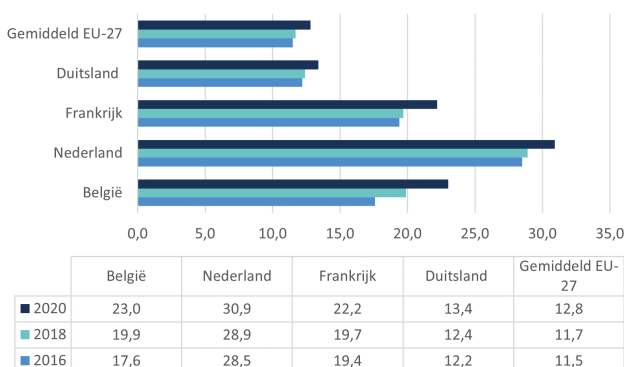
De circular material use rate (CMUR), kijkt naar de ratio tussen het circulair materiaalgebruik en het totaal materiaalgebruik. De CMUR voor België is tussen 2016 en 2022 met 22% toegenomen tot 22,2%. Voor 2020 werd een ratio van 23% berekend, maar dit valt minstens deels te verklaren door een afname van het binnenlands materiaalverbruik (DMC) tijdens de gezondheids crisis. De gemiddelde CMUR voor de 27 EU-landen is tussen 2016 en 2022 stabiel gebleven rond 11,4-11,5%. Binnen de 27 EU-landen heeft enkel Nederland een CMUR die hoger ligt dan België (27,5% in 2022). De CMUR tussen landen kan echter enkel in detail worden vergeleken indien ook rekening wordt gehouden met de economische structuur van de landen die vergeleken worden.

3.4.2 HOEVEELHEID RESTAFVAL VAN BEDRIJVEN

In 2018 werd in België 1640 Kton aan bedrijfsrestafval opgehaald door de 158 afvalophalers die aangesloten zijn bij Valipac. In 2022 werd 1499 Kton restafval opgehaald, een daling met bijna 9%. Het gemengde bouw- en sloopafval is niet opgenomen in de cijfers.

3.4.3 HOEVEELHEID AFVAL DAT GESTORT WORDT

Tussen 2016 en 2018 nam de hoeveelheid gestort afvalmateriaal in België toe met 37,7% tot 3812 Kton. Het resultaat voor 2020 ligt weliswaar lager (3462 Kton), maar lijkt dit hogere niveau wel te bevestigen. Er zijn nog geen cijfers voor 2022 beschikbaar bij Eurostat. Navraag bij OVAM leert dat de stijging vooral te wijten is aan de Vlaamse cijfers en dat het vooral gaat over een stijging van de hoeveelheden aan baggerspecie, gronden, asbesthoudend materiaal en recyclageresidu's die gestort worden¹⁰.

Figuur 11: Circular material use rate (CMUR - in %) in de 27 EU-landen (bron: Eurostat, EEA)

10 Elk jaar publiceert OVAM een rapport 'Tarieven en Capaciteiten', waarin o. a. de verwerkte hoeveelheden per afvalsoort worden gepubliceerd voor Vlaanderen. Voor meer informatie: [Aanbod en capaciteit voor storten en verbranden \(vlaanderen.be\)](https://www.ovam.be/nl/over-ovam/publicaties/aanbod-en-capaciteit-voor-storten-en-verbranden-vlaanderen-be)

UNILIN PIONIERT MET 95 PROCENT GERECYCLEERD HOUT IN ZIJN SPAANPLATEN

UNILIN

Unilin zet al jaren in op duurzaamheid. De spaanplaten van Unilin, die voor 95 procent uit gerecycleerd hout bestaan, zijn uniek in de bouwsector. Circulariteit zit verweven in alle fases van het productieproces, te beginnen bij het ontwerp. Het bedrijf bekijkt welke grondstoffen recyclage bemoeilijken en of er alternatieven voor bestaan. Daarnaast maximaliseert Unilin het recyclagegehalte in zijn platen door bewust te kiezen voor herwonnen en gerecycleerd hout. Het afvalhout komt uit containerparken, sloopwerven, afvalstromen van klanten en eigen productieafval.

Dat hout komt vervolgens terecht in een ultramoderne reinigingsafdeling die Unilin inhouse ontwikkelde. Innovatieve technieken als zeven, NIR, cameratechnieken en AI zorgen voor een maximale reiniging. De reststromen zoals steen, glas, zand, folie en plastics worden opnieuw als grondstof gebruikt voor andere industrieën.

Jaarlijks recycleert Unilin in zijn spaanplaatproductie bijna een miljoen ton hout, wat van hen het grootste houtrecyclagebedrijf van België maakt. Het zorgt er ook voor dat meer dan een miljoen ton aan CO₂ langer wordt vastgehouden. Unilin maakt bovendien optimaal gebruik van hernieuwbare energie (groene stroom en warmte) waardoor er per jaar 70.000 ton aan CO₂-uitstoot vermeden wordt.

REVOLUTIE IN HET BEHEER VAN MEDISCH AFVAL

ECOSTERYL

Ecosteryl zorgt al meer dan 20 jaar voor een revolutie op het vlak van medisch afval door innovatie, verantwoordelijkheid, duurzaamheid en nabijheid een centrale plaats te geven in zijn DNA. Het bedrijf ontwerpt machines die medisch afval ontsmetten en sorteren, en belichaamt zo een circulair model in de voorhoede van de industrie. De sorteermachine R-steryl, waarmee een echte circulaire stap vooruit wordt gezet op het gebied van medisch afval, staat daarbij in het middelpunt. Door tot wel 60 tot 80 procent van de materialen te hergebruiken, vermindert die technologie de afvalverbranding aanzienlijk.

Ecosteryl positioneert zichzelf als leider op dit gebied en herdefinieert het beheer van medisch afval door middel van duurzame en kosteneffectieve oplossingen.

AMBITIE

5

3.5 AMBITIE 5: STERK ZIJN IN HET GEBRUIKEN VAN ENABLERS VOOR DE CIRCULAIRE ECONOMIE

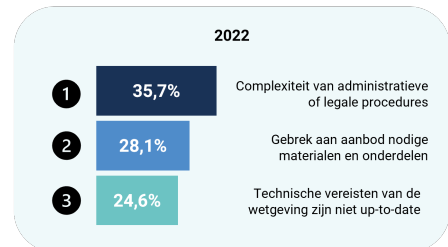
Hieronder maken we de stand van zaken op van het gebruik van enablers voor de circulaire economie. Voor de gedefinieerde indicator (116 'Green Public Procurement') onder hoofdstuk 2 zijn er spijtig genoeg nog geen cijfers beschikbaar.

We merken echter wel op dat **Belgische ondernemingen meer duurzaamheidsacties opzetten om grondstoffen te besparen en in te zetten op circulaire economie**. Om deze duurzaamheidsacties op te zetten, worden Belgische ondernemingen echter nog steeds geconfronteerd met een aantal **barrières**, zoals weergegeven in figuur 12. De complexiteit van de administratieve of legale procedures, het gebrek aan de nodige materialen en onderdelen en het niet up-to-date zijn van de technische vereisten van de wetgeving zijn de voornaamste drempels. Ondanks dat er voor Belgische

ondernemingen bij het opzetten van circulaire initiatieven een aantal barrières gelinkt zijn aan het wetgevend kader, zien we tegelijkertijd **circulaire economie wel opgenomen** worden in zowel de **Europese als Belgische politieke agenda**. De Europese Green Deal, de strategie van Europa om tegen 2050 klimaatneutraal te zijn, wordt ondersteund door het herstel- en veerkrachtplan. Dit plan bevat de maatregelen die Europa en de deelnemende lidstaten willen nemen om bij te dragen aan de groene transitie. Binnen de beleidsdomeinen van groene transitie waar België in wil investeren, zien we dat er ook middelen vrij worden gemaakt voor de transitie naar de circulaire economie, zoals weergegeven in figuur 13. Hoe deze middelen exact worden ingezet ter bevordering van de circulaire economie is echter niet duidelijk, evenmin of ze bijdragen aan het verhelpen van bovenvermelde barrières.

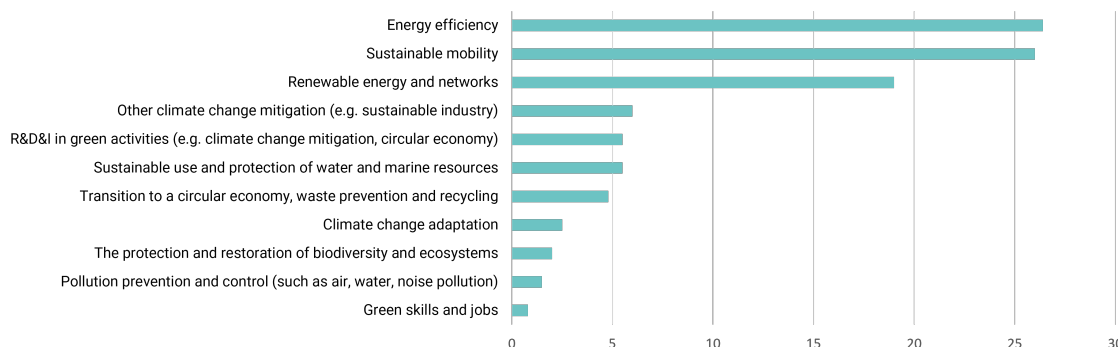
Barrières

Indicator	2012	2013	2015	2018	2022
Complexiteit van administratieve of legale procedures	18,0%	38,0%	35,0%	33,0%	35,7%
Geen	51,0%	29,0%	27,0%	39,0%	33,7%
Gebrek aan aanbod van de nodige materialen en onderdelen			15,0%	15,0%	28,1%
Technische vereisten van de wetgeving niet up-to-date	7,0%	22,0%	21,0%	21,0%	24,6%
Moeilijkheden bij het kiezen van de juiste acties	7,0%	21,0%	25,0%	22,0%	22,5%
Moeilijkheden om milieugerelateerde wetgeving aan te passen aan het bedrijf	9,0%	25,0%	27,0%	18,0%	21,7%
Gebrek aan vraag naar bronefficiënte producten of diensten			35,0%	20,0%	21,4%
Complexiteit over de labeling en certificering					19,6%
Kosten van de acties	12,0%	24,0%	25,0%	21,0%	19,5%
Gebrek aan expertise	12,0%	27,0%	29,0%	17,0%	19,2%
Andere	0,0%	3,0%	0,0%	0,0%	0,5%

Figuur 12: Inspanningen om te besparen op grondstoffen - Barrières (bron: Flash Eurobarometer 498 (2022). Berekeningen: FOD Economie Kmo-observatorium)

Green transition pillar: Breakdown of expenditure supporting the green transition per policy area

This chart shows a breakdown of the estimated contribution to the policy pillar according to a list of policy areas established by the European Commission. The percentage relates to the overall share of the plan tagged under this policy pillar. [Click here for more information on the pillar tagging methodology.](#)

Figuur 13: Recovery and Resilience Scoreboard - Green Transition pillar (bron: Europese Commissie)

MY IMPACT TOOL VO GROUP

De My Impact Tool (MIT) van VO Group is een platform voor het verbeteren van de milieu- en sociale prestaties van eventprojecten en communicatiecampagnes. Op die manier draagt de tool ertoe bij de samenleving bewust te maken van de impact van communicatie en evenementen.

De groep ontving voor verschillende van haar initiatieven erkenning, en mocht onder meer de Positive Impact Agency Award in 2022 en 2023 en de EMAS Award for best sustainable event in ontvangst nemen.

Het op de markt brengen van de MIT zal heel wat spelers in de communicatie- en evenementenwereld in staat stellen stapsgewijs vooruitgang te boeken en zal tegelijk de groei van VO Group doen toenemen. Het begon voor het bedrijf allemaal met de oprichting van de Circular Event Toolkit in 2019, een project met als doel om alle best practices in verband met het op een circulaire manier organiseren van evenementen samen te brengen. De MIT moet worden gezien als een volgende stap om dat soort informatie te verifiëren, te meten en op grote schaal te delen.

RADICAAL DIGITAAL EN CIRCULAIR BOUWEN CIRCL

In de bouwsector overheerst vaak nog het lineaire denken met veel bouwafval en CO₂-uitstoot. CIRCL wil het roer radicaal omgooien door de kaart van digitaal en circulair bouwen te trekken. CIRCL staat voor 'Creating Innovative Residential Compact Livingspaces'. Het ontwikkelde een gestandaardiseerd, duurzaam bouwsysteem en software voor digitaal ontwerp van woningen. Daarmee kan het circulaire woningen bouwen op maat van elk gezin en elk perceel in België. Standaardisatie zorgt voor kwaliteit en efficiëntie in het bouwproces. De woningen zijn daardoor veel energie-efficiënter en makkelijker te onderhouden, te veranderen of te hergebruiken.

Het unieke concept van CIRCL combineert industriële efficiëntie en flexibel ontwerp voor woningen op maat in een gestroomlijnd bouwproces dat de kwaliteit van het eindproduct garandeert. Het resultaat is maximaal leefcomfort vandaag, maar dankzij het toekomstbestendig bouwen ook maximaal leefcomfort in de toekomst.

3.6 ALGEMENE STAND VAN ZAKEN

Voor het opmaken van de stand van zaken van de circulaire economie in België volstaat het niet om naar één of slechts enkele indicatoren te kijken. In hoofdstuk 2 is nagegaan in welke mate het dashboard uit het eerste vooruitgangsrapport aangepast of vervolledigd kon worden, rekening houdend met het herziene Europese monitoringsframework. Dit met als doel een beter beeld te geven van de circulaire economie voor de Belgische economie.

We zijn er ons van bewust dat ook dit dashboard, dat opnieuw enkel gebruik maakt van bestaande indicatoren, nog steeds onvoldoende is om alle aspecten van circulaire economie mee te nemen. Er dient nog heel wat onderzoek te gebeuren rond indicatoren. Daarnaast stellen we opnieuw vast dat heel wat informatie slechts fragmentarisch beschikbaar is, onder andere door het ontbreken van een recurrente bevraging met vaste frequentie en met een consistente set aan vragen op Belgisch niveau.

Het doel van het voorliggende vooruitgangsrapport, waarbij de meest recente data meestal van 2022 zijn, is om bepaalde trends trachten te identificeren. Hiervoor moet vanzelfsprekend rekening gehouden worden met de impact van de gezondheids crisis in 2020 die een significante impact heeft gehad op de economie, en als gevolg daarvan ook op het materiaalverbruik. In 2022 werd de economie dan weer beïnvloed door markteffecten (o. a. de sterke stijging van de energieprijzen) als gevolg van de Russische invasie van Oekraïne.

Zoals ook vastgesteld in voorgaand vooruitgangsrapport, behoort België tot de Europese top op vlak van recyclage en het inzetten van secundaire materialen om aan de materiaalnoden van de economie te voldoen.

De toegevoegde waarde (uitgedrukt als bruto binnenlands product) die we realiseren per eenheid verbruikte materialen of geproduceerd afval ligt wel

lager dan het Europese gemiddelde. De materiaalproductiviteit (bbp/kg materiaal) evolueert weliswaar positief, toch lijkt dit vooral gelinkt aan prijsstijgingen en niet aan een meer efficiënte inzet van materialen. Een aandachtspunt is dat dergelijke ratio's in belangrijke mate worden bepaald door het economische weefsel van een land.

Per capita uitgedrukt bleef de binnenlandse materiaalconsumptie eerder stabiel in de periode 2016-2022. Wanneer we ook rekening houden met de materialen die in het buitenland verbruikt worden om aan onze binnenlandse materiaalconsumptie te voldoen, is er wel een duidelijke stijging van onze totale materiaalvoetafdruk over dezelfde periode. Dit zou bijvoorbeeld het gevolg kunnen zijn van een trend naar de import van verder afgewerkte goederen.

Op basis van de beschikbare data zijn geen trends geïdentificeerd die op macroschaal wijzen op een evolutie van de Belgische economie naar een meer circulaire economie. Hierbij moet wel opgemerkt worden dat macro-indicatoren beïnvloed worden door talrijke factoren die het effect van één enkele maatregel of beleidsinitiatief te boven gaan. Dit betekent vanzelfsprekend niet dat circulaire economie niet omarmd wordt door veel Belgische ondernemingen, eerder dat het lineaire stramien vandaag nog steeds dominant is.

We zijn er echter van overtuigd dat de expertise en de kennis in België aanwezig is om de circulaire transitie te realiseren. Heel wat barrières uit het lineaire dominante denken moeten nog weggewerkt worden zodat we onze materiaalvoetafdruk kunnen verlagen. Het VBO en zijn leden-sectorfederaties blijven immers ambitieus: we willen tegen 2030 onze Europese koploperspositie verwezenlijken en consolideren, niet enkel bij recyclage en het inzetten van secundaire materialen, maar in alle domeinen van een circulaire economie. We verwijzen graag naar ons [memorandum](#) waar we enkele concrete aanbevelingen geven zodat het Vooruitgangsrapport Circulaire Economie in België 2026 hopelijk positieve trends zal kunnen bevestigen.

4.

AANBEVELINGEN VOOR BELEIDSMAKERS

4.1 VBO-MEMORANDUM MET CIRCULAIRE ECONOMIE ALS SPEERPUNT

2024 is een cruciaal politiek jaar met op zondag 9 juni de moeder van alle verkiezingen. De Belgische burgers stemmen dan op het Europees Parlement, de Kamer van volksvertegenwoordigers (Federaal) én het Vlaams/Brussels/Waals Parlement. Het VBO brengt onder de noemer '[Voor een beter België](#)' zijn memorandum richting de politieke partijen voor deze komende verkiezingen. Daarin schuift het [10 speerpunten](#) naar voor om België opnieuw naar de kop van het Europese peloton te loodsen. 'Voor een beter België' trekt volop de kaart van een wereld waarin bedrijven voortrekkers zijn om de uitdagingen waar ons land voor staat aan te pakken. De speerpunten vormen belangrijke intersectorale aandachtspunten én cruciale hefboomen voor onze toekomstige welvaart en maatschappelijke belangen.

Één van die speerpunten focust op [circulaire economie](#) waarin we drie uitdagingen beschrijven en drie mogelijke oplossingen aangeven waar de politiek werk van moet maken.

4.1.1 UITDAGINGEN

Om onze visie 2030 te realiseren staan we nog voor heel wat uitdagingen:

1. Inconsistentie in milieuwetgeving

Hoewel België vooroploopt in de circulaire economie, ontbreekt het aan coherentie en afstemming in de milieuwetgeving om de circulaire transitie te versnellen.

2. Gebrek aan dialoog en langetermijnstrategie

De circulaire economie heeft het potentieel om voor een veerkrachtige economie te zorgen die op lange termijn kan voldoen aan onze behoeften, met oog voor een gezond en voldoende beschermd leefmilieu. Er is echter een gebrek aan dialoog tussen de verschillende overheden en aan een duidelijke langetermijnvisie.

3. Passieve rol van de overheid

Om van België's circulair ondernemerschap een succesvol exportproduct te maken, moet de overheid het ondernemingsklimaat eenvoudiger maken en circulair ondernemerschap actiever promoten en stimuleren zodat ze een voorbeeldfunctie kan opnemen.

4.1.2 OPLOSSINGEN

De overgang van een lineair naar een circulair bedrijfsmodel is complex en vereist samenwerking. Er zijn nog te veel hindernissen, zoals financiering en complexe wetgeving. De overheid moet een ondersteunende rol spelen en een gunstig klimaat creëren voor circulaire bedrijfsmodellen. We moeten ambitieus durven zijn en de circulaire economie positioneren als een Belgisch exportproduct binnen de EU. Onze prioriteiten zijn:

1. Correcte implementatie van de Europese richtlijnen

De overheid moet met een duidelijke visie sterk wegen op het Europese Green Deal-beleid en anticiperen op het correct omzetten van de vele Europese Green Deal-richtlijnen en op die manier zorgen voor een gelijk speelveld om onze concurrentiepositie te behouden. Regelgeving die in België strenger is dan in andere Europese landen ('gold-plating') kan onze concurrentiekracht verzwakken¹¹. Zo kan bijvoorbeeld een Belgische 'repair index' leiden tot beperkte milieuwinsten, administratieve lasten en verwarring voor de consument. We mogen geen extra nationale vereisten opleggen voor producten waarvoor Europese regelgeving geldt, zoals extra registratieverplichtingen in het Belgisch Nanoregister.

2. Versterken van het intra-Belgisch Platform Circulaire Economie

Het federaal actieplan circulaire economie (2021-2024) voorziet in een intra-Belgisch platform voor samenwerking tussen de regio's en met de stakeholders.

Dat platform is sinds december 2022 operationeel en als stakeholder is het VBO op de hoogte van de werkzaamheden. Het platform bevordert het overleg tussen de verschillende niveaus en toont een duidelijke ambitie om bepaalde belemmeringen weg te werken. Zo kan een positieve evolutie worden vastgesteld in projecten rond circulair bouwen. Binnen het platform moet echter nog intensiever worden samengewerkt om meer resultaten te kunnen boeken in alle domeinen.

Daarom moet het platform ook tijdens lopende zaken blijven samenwerken om tot een sterk ondersteunend beleidskader te komen. We hopen bovendien dat het platform vroeg in de nieuwe legislatuur geherlanceerd wordt, met een duidelijke langetermijnvisie. Die visie is liefst intra-Belgisch, waarmee we bedoelen gedragen door het federale niveau en door de regio's. Misschien moet er in de toekomst geen federaal actieplan circulaire economie maar een Belgisch (interfederaal) actieplan komen? Misschien moet er een ministerpost uitgedeeld worden met de specifieke bevoegdheid Circulaire Economie? Het zijn interessante vragen om te bespreken. Het doel is alvast duidelijk: zorg voor een ondersteunend beleidskader zodat het voor bedrijven aantrekkelijk is om te investeren in circulaire businessmodellen, zonder drempels.

3. Promoten van onze leidende rol in de circulaire economie

We moeten onze voortrekkersrol in de circulaire economie in Europa claimen door onze kennis, expertise en innovatieprojecten als exportproduct te promoten. Die aanpak moet geïntegreerd worden in de economische prinselijke missies, georganiseerd door het Agentschap van Buitenlandse Handel in samenwerking met de regionale exportdiensten.

11 Lees ook onze fiche 'Obstakels voor besluitvorming uit de weg ruimen'.

4.2 EXTRA AANBEVELING : EEN ENQUÊTE OVER CIRCULAIRE ECONOMIE

Zoals vermeld in verschillende delen van het rapport is essentiële informatie over de ingang van circulaire strategieën in de Belgische bedrijfswereld enkel verkrijgbaar via een duidelijke enquête of via (diepte-)interviews. Een enquête zou ons bijvoorbeeld kunnen helpen om antwoorden te vinden op de volgende pertinente vragen:

- **In welke mate vinden circulair ontwerp en circulaire productieprocessen ingang in de Belgische economie?**
- **In welke mate zetten bedrijven in op hergebruik?**
- **Welke hinderpalen ondervinden bedrijven in de realisatie van de circulaire transitie?**

Een dergelijke enquête zou cruciale informatie kunnen geven en het rapport aanvullen met kwalitatieve gegevens. We zouden beter

begrijpen waar extra inspanningen nodig zijn en welke belemmeringen weggewerkt moeten worden.

Het VBO stelt dus voor om **samen werk te maken van een enquête over circulaire economie, ondersteund door alle bestuursniveaus, die (twee)jaarlijks breed uitgestuurd wordt naar de Belgische bedrijfswereld.**

Zo kunnen we duidelijke evoluties waarnemen en waardevolle informatie verzamelen om een stand van zaken op te maken van de circulaire economie in België. Deze enquête zou voorbereid kunnen worden in het intra-Belgisch Platform Circulaire Economie, met inspraak van de leden-sectorfederaties van het VBO.

ORGANISATIES DIE WERDEN GECONSULTEERD

Naast de expertise van de leden van het Platform Circulaire Economie van het VBO is in het kader van deze studie ook beroep gedaan op de zeer gewaardeerde inzichten van vertegenwoordigers van volgende organisaties:

- BeWeee
- Fevia
- OVAM
- Peerby Belgium
- Recupel
- Valipac
- VITO
- Vlaams Planbureau Omgeving
- Vlaams Steunpunt Circulaire Economie

Een publicatie van het VBO
© 2024

Redactie:

Thomas De Romagnoli en Karen Van Obbergen van
businessconsultant Möbius Business Redesign
Vanessa Biebel en Stephan Vandermolten

Vormgeving:

Valerie Vanopbroeke
(Möbius Business Redesign)

Coverillustratie:

Peter Willems (Vec-star)

Fotografie:

www.freepik.com

Verantwoordelijke uitgever:

Stefan Maes
Ravensteinstraat 4, 1000 Brussel

Wettelijk depot:

D/2024/0140/6
ISBN: 9789075495942

Publicatiedatum:

maart 2024

Cette publication est également disponible en français.

Niets uit deze publicatie mag worden verveelvoudigd
en/of openbaar gemaakt door middel van druk,
fotokopie, elektronische drager of op welke wijze dan
ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming
van de publicatieverantwoordelijke.

VBO FEB

Verbond van Belgische Ondernemingen
Fédération des Entreprises de Belgique

Het VBO, dé stem van de ondernemingen in België, staat – via een 40-tal leden-sectorfederaties – voor meer dan 50.000 kleine, middelgrote en grote ondernemingen die 75% van de tewerkstelling in de private sector voor hun rekening nemen. Onze leden zorgen voor 80% van de export en creëren 2/3 van de toegevoegde waarde in ons land. Als enige overkoepelende interprofessionele werkgeversorganisatie vertegenwoordigen we ondernemingen uit de drie gewesten van ons land.

Lees onze recentste publicaties op www.vbo-feb.be